

Cool and Safe

Посібник для освітян

SMOG e. V. дякує «Міжнародній поліційній асоціації» за дружню підтримку.

INTERNATIONAL POLICE ASSOCIATION
Deutsche Sektion e. V.

Поліцейські щодня спостерігають те, що доводиться терпіти нашим дітям!
Поліцейські знають, яким небезпекам піддаються наші діти!
Поліцейські бачать наслідки насильства, знущань та недбалого ставлення!
Поліцейські хочуть допомогти, щоб наші діти не стали жертвами!

57 000 поліцейських у Німеччині є членами Міжнародної поліцейської асоціації (IPA), німецька секція. IPA – це політично і профспілково незалежне об'єднання співробітників поліції без розрізнення рангу, статі, раси, кольору шкіри, мови чи релігії. Це найбільша професійна асоціація у світі, що налічує близько 420 000 членів у 64 країнах.

Робити дітей сильними значить не дозволяти, щоб вони стали жертвами. Німецька секція IPA переконана, що «Cool and Safe» – це правильний спосіб зробити дітей сильними. Тому IPA підтримує асоціацію SMOG e. V. фінансово та активними діями.

Зміст

1.	Передмова	4
1.1	Дороговказ	5
2.	Вступ	6
2.1	Основні положення – На якій ідеї базується «Cool and Safe»?	6
2.2	Як працює «Cool and Safe»?	7
2.3	Модулі в «Cool and Safe»	8
2.3.1	Модуль 1: Ознайомлення з тренінгом	8
2.3.2	Модуль 2: Поза домом	9
2.3.3	Модуль 3: Інтернет	9
2.3.4	Модуль 4: Вдома	9
2.3.5	Модуль 5: Підсумок і повторення	9
2.4	Як займатися «Cool and Safe» у класі?	10
2.5	Поглиблена інформація щодо тематичних розділів Тренінги	11
2.5.1	Сексуалізоване насильство щодо дітей	11
2.5.1.1	Що означає сексуалізоване насильство щодо дітей? – Визначення	11
2.5.1.2	Цифри і факти	12
2.5.1.3	Правова ситуація	12
2.5.2	Небезпека від незнайомих осіб	16
2.5.2.1	Що таке «небезпека від незнайомих осіб»? – визначення	16
2.5.2.2	Цифри і факти	16
2.5.2.3	Правова ситуація	16
2.5.3	Безпека в Інтернеті	17
2.5.3.1	Що таке безпека в Інтернеті? – Визначення	17
2.5.3.2	Цифри і факти	17
2.5.3.3	Правова ситуація	18
2.5.4	Кібербулінг	18
2.5.4.1	Що таке «кібербулінг»? – визначення	18
2.5.4.2	Цифри і факти	18
2.5.4.3	Правова ситуація	19
3.	Навчальні матеріали	20
3.1	План-огляд усіх навчальних матеріалів	22
4.	Допоміжна папка «Підозра стосовно жорстокого поводження з дітьми та сексуалізованого насильства»	71
4.1	Функція допоміжної папки	71
4.2	Можливі відхилення від норми та сигнали дитини при пережитому (сексуалізованому) насильству	72
4.3	Безпосередня реакція – Кроки, що необхідні негайно	74
4.4	Подальші кроки	79
4.4.1	Основні рекомендації щодо дій	79
4.4.2	Поводження з темою в класі	80
4.4.3	Покликати на допомогу	80
4.5	Важливі контактні особи	81
5.	Допоміжна папка «Кібербулінг»	82
5.1	Функція допоміжної папки «Кібербулінг»	82
5.2	Що сталося? – Відхилення від норми і ознаки кібербулінгу	82
5.3	Безпосередня реакція – Можливі дії	83
5.4	Подальші кроки	86
5.4.1	Подальші кроки стосовно запобігання випадків кібербулінгу	86
5.4.2	Поводження / бесіди з батьками	87
5.4.3	Поводження з темою в класі	87
6.	Додаток	88
6.1	Що, якщо? – Допомога для важких ситуацій	89
6.2	Інформація та адреси, якщо існує підозра на (сексуалізоване) насильство	90
6.3	Тексти законів на тему сексуального насильства з Кримінального кодексу Німеччини (StGB)	91
6.4	Аркуші документації / шаблони для друку	94
7.	Література	104
	Вихідні дані	105

1. Передмова

Ви тримаєте в руках супровідний матеріал до тренінгової онлайнпрограми «Cool and Safe». Можливо, ви вже вирішили, що бажаєте використовувати «Cool and Safe» у своєму класі; можливо, ви щойно дізналися про «Cool and Safe» і хотіли б отримати більше інформації про цю програму. Тому цей супровідний матеріал служить трьом різним цілям. По-перше, він має на меті підтримати вас у підготовці до використання «Cool and Safe», для чого надає вам інформацію про зміст і процеси «Cool and Safe», а також пропонує факти, інформацію та визначення, які варто знати про тематичні розділи курсу. По-друге, він містить матеріали та ідеї уроків, які ви можете використовувати для посилення контенту, висвітленого в «Cool and Safe». По-третє, цей посібник має бути на вашому боці, якщо під час навчання виникла складна ситуація і вам потрібна підтримка у формі підказок чи контактів.

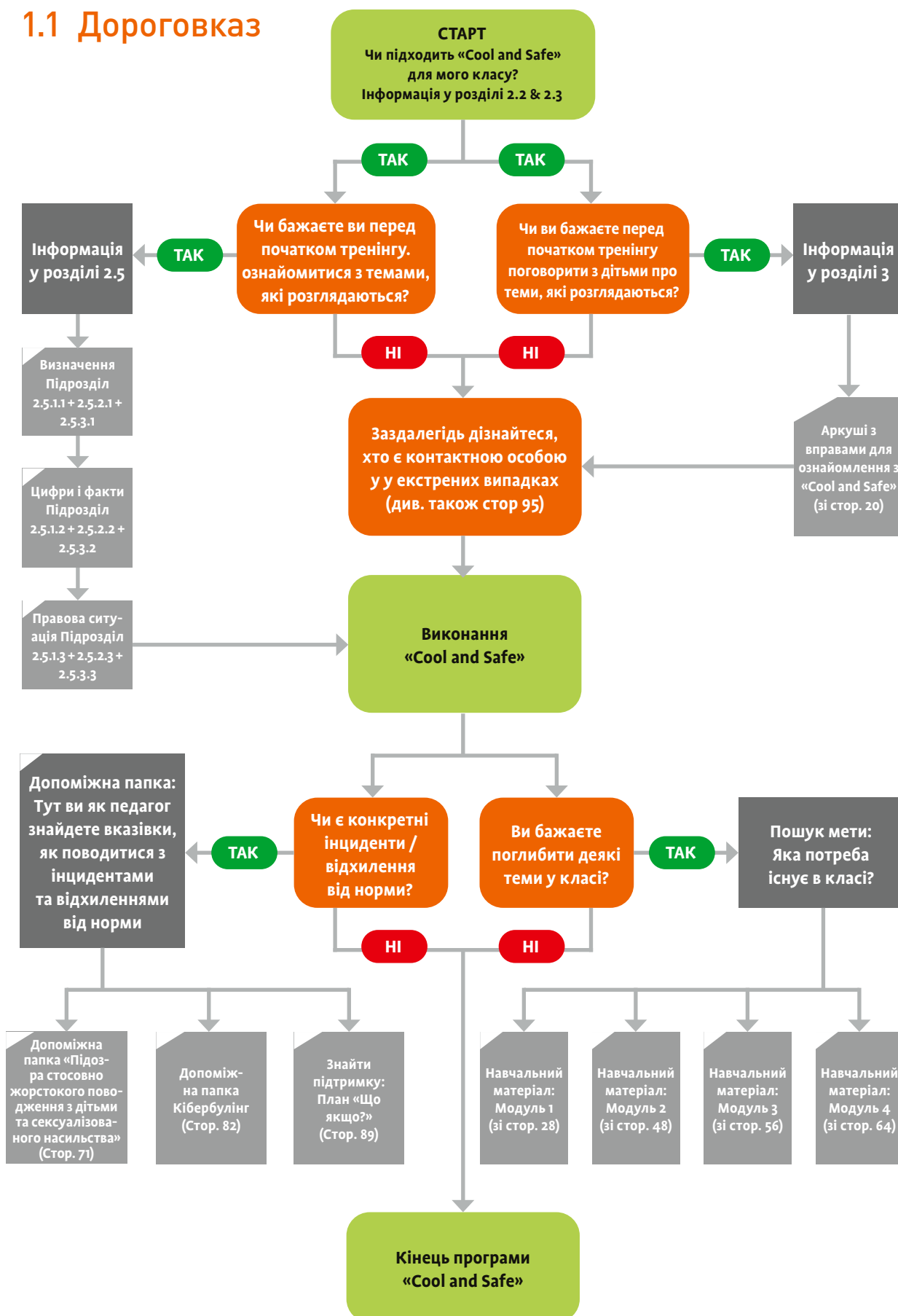
Для виконання усіх цих функцій посібник розділено на три частини:

- Вступ
- Навчальні матеріали
- Допоміжна папка

Під час роботи з посібником вам допоможе дороговказ на сторінці 5. Завдяки йому ви швидко дістанетеся до потрібного місця в посібнику. Ви можете скористатися дороговказом на сторінці 5, щоб дізнатися, чи цікавлять вас певні розділи.

Звісно, цей посібник не може містити інформацію про кожну можливу ситуацію. Тому довіртеся своєму досвіду та знанням як викладача і, якщо необхідно, зверніться за порадою щодо вашої конкретної ситуації.

1.1 Дороговказ

2. Вступ

Цей розділ допоміжного матеріалу містить основну інформацію про тренінгову програму «Cool and Safe» та її модулі. Ви також знайдете важливі визначення та цікаві факти про теми, які висвітлюються в «Cool and Safe».

2.1 Основні положення – На якій ідеї базується «Cool and Safe»?

Концепція «Cool and Safe» була створена з метою навчити дітей діяти та краще користуватися своїми правами. Відповідно до практики Федерального конституційного суду стаття 6 Основного закону опосередковано є визнанням власної людської гідності дитини та її права на особистісний розвиток (Hurrelmann & Andresen, 2007). Теми, які розглядаються в «Cool and Safe», стосуються різних прав дитини, які також зафіксовані в Конвенції ООН про права дитини. Наприклад, у статті 34 захист від сексуального насильства сформульовано як завдання держав ООН. Там же закріплений захист від застосування сили (ст. 19). Те саме стосується захисту приватності та честі дітей (стаття 16) і захисту дітей та підлітків при доступі до медій (стаття 17). Зростаюче поширення Інтернету створює нові ризики у вигляді сексуально мотивованих контактів або мобінгу в Інтернеті, але також нові можливості.

«Cool and Safe» використовує переваги Інтернету, надаючи веб-курс, який можна проходити в будь-який час і в будь-якому місці. При створенні концепції особлива увага була приділена захисту прав дітей та підвищенню їх сили та компетентності у боротьбі з порушеннями прав. Дітей не слід лякати чи застрашувати, але вони повинні вміти розпізнавати ризиковані ситуації та навчитися діяти належним чином.

Це означає, що дітям дозволено самостійно приймати рішення щодо свого тіла. Їх також слід заохочувати звертати увагу на свої почуття, щоб вміти визначити неприємні або прикордонні ситуації. Важливі стратегії дій включають вихід із ситуації та пошук допомоги у людей, яким довіряють. «Cool and Safe» стосується зловживань незнайомих і відомих осіб, а також ризикованих ситуацій в Інтернеті. Зміст подається у доступній для дітей формі з використанням зображень, прикладів у фільмах та інтерактивних завдань. Щоб дітей не лякав зміст курсу, уривки фільмів не містять жодних відвертих сцен сексуалізованого насильства. Для пояснення змісту було підібрано більш повсякденні доторки і ситуації, які є помітно неприємними для зображених дітей.

2.2 Як працює «Cool and Safe»?

«Cool and Safe» – це курс, який працює на комп'ютері. Тому для впровадження в класі необхідний комп'ютерний кабінет, в якому для кожної дитини є комп'ютер з підтримкою Інтернету.

«Cool and Safe» особливо підходить для дітей молодшого шкільного віку. Завдяки повному звуковому супроводу курсу в ньому без проблем можуть брати участь навіть діти, які мають труднощі з читанням. Проходження курсу «Cool and Safe» зі шкільним класом займає близько трьох-чотирьох навчальних годин. Однак, оскільки кожна дитина проходить навчання самостійно, можливі індивідуальні коливання загального часу проходження. Для проходження курсу потрібно перейти на веб-сайт www.coolandsafe.eu.

Щоб розпочати «Cool and Safe», діти реєструються під ім'ям користувача (ніком) та паролем. Ця процедура дає можливість перервати проходження курсу в будь-який момент і почати його знову саме з цього місця пізніше. Таким чином ви можете дуже гнучко впроваджувати цей курс в навчання. Загалом «Cool and Safe» складається з п'яти модулів, які більш детально описані в наступному розділі. Послідовність модулів у звичайній програмі фіксована, користувач не може її змінити. Тому неможливо пройти окремі модулі без інших.

Проте спеціальна версія для вчителів пропонує можливість вибору в рамках програми. Ви можете отримати доступ до цієї версії для вчителів через пункт меню «Батьки/вчителі» під заголовком «Використання на уроці».

ВАЖЛИВО

Перш ніж почати впроваджувати «Cool and Safe» у своєму класі, найкраще самостійно пройти весь курс, щоб ви ознайомилися з кнопками та процесами.

Не проходите «Cool and Safe» у класі, якщо ви вже маєте підозру стосовно сексуалізованого насильства чи іншої загрози для дітей у вашому класі. У цьому випадку спочатку зверніться до спеціалізованого консультативного центру.

2.3 Модулі в «Cool and Safe»

Загалом «Cool and Safe» складається з п'яти модулів, які будуються один на одному. Ви можете прочитати про зміст окремих модулів у наступних розділах.

2.3.1 Модуль 1: Ознайомлення з тренінгом

Діти знайомляться з технічними функціями тренінгу та супровідним персонажем «Смоггі». Представляються цілі й зміст тренінгу та особливо підкреслюються права дітей.

Наприклад, у розділі про фізичне самовизначення діти дізнаються, що вони можуть самостійно вирішувати, де вони хочуть, щоб їх торкалися, а де ні. Також зазначається, що це може відрізнятися від людини до людини та від ситуації до ситуації.

Щоб вміти оцінювати ситуації як ризиковані, важливо, щоб діти звертали увагу на свої почуття. Вони також важливі для оцінки таємниць. Хороші таємниці викликають гарні почуття – про них діти можуть не розповідати. Однак якщо вони почуваються погано, ця таємниця погана, і тому про неї потрібно розповісти. Дітей підбадьорюють для того, щоб говорити про свої почуття з батьками або з кимось, кому вони довіряють. У цьому контексті також обговорюється, що важливо обговорити з батьками те, де дитина знаходиться і коли повернеться, якщо вона не вдома.

Modul 1 Einstieg

2.3.2 Модуль 2: Поза домом

Перша частина модуля присвячена спілкуванню з незнайомцями. Розглядаються ситуації, коли незнайомці звертаються до дітей або погрожують їм. Наприклад, в одному з блоків представлена ситуація, коли до дитини звертається водій авто. Дітям пропонують підказки, за допомогою яких вони можуть оцінити ситуації як безпечні чи небезпечні. Зокрема, чи є інші люди поруч, чи запитують дітей про особисті речі та чи хоче ця людина, щоб дитина поїхала з нею.

Як варіанти дій, діти вчаться говорити «Ні!» чітко і недвозначно, йти геть (якщо це стосується кількох дітей, бажано всім разом) і звертатися по допомогу до інших дорослих, на острівцях допомоги або викликаючи поліцію. У ситуаціях з водіями авто дітей навчають тримати достатню дистанцію від автомобіля та їздити з іншими лише за домовленістю з батьками.

Друга частина модуля стосується ситуацій у спорт-клубі та розглядає зловживання з боку відомих осіб. Знову ж таки, перший крок — надати дітям підказки щодо того, коли доторки є поганими. Вони можуть поставити собі такі питання: Ти маєш погані почуття з цього приводу? Ти з кимось наодинці? Хтось вимагає від тебе зберігати погану таємницю? Дітям також пропонують відповідні стратегії дій (чітко сказати, що ти чогось не хочеш, піти геть і розповісти комусь про це). Для дітей, які не мають довіреної особи або не хочуть спочатку нікому прямо розповідати про інцидент, представляється «телефон довіри», де діти можуть отримати анонімну консультацію щодо своєї ситуації.

2.3.3 Модуль 3: Інтернет

Третій модуль розглядає ситуації, які можуть виникнути в Інтернеті. Це стосується кібербулінга, запитів про дружбу та налаштувань конфіденційності в соціальних мережах, а також розкриття інформації та можливих докучань у чаті. Також обговорюється розкриття імен та адрес в онлайн-іграх або (фіктивних) розіграшах. Крім того, діти дізнаються, що вони можуть використовувати ніки в Інтернеті і що це їх право – не розголошувати особисту інформацію стосовно себе.

2.3.4 Модуль 4: Вдома

У першому розділі цього модуля розглядаються варіанти дій для дітей, які перебувають вдома самі. Тут наголошується на праві дітей не відчиняти двері.

У центрі уваги розділу – зловживання в близьких родинних колах. За змістом цей модуль подібний до вже описаного другого модуля.

2.3.5 Модуль 5: Підсумок і повторення

Наприкінці діти отримують підсумок розглянутих матеріалів. Також існує можливість роздрукувати сертифікат про участь у тренінгу.

2.4 Як займатися «Cool and Safe» у класі?

Тренінгова програма «Cool and Safe» розроблена так, щоб у її рамках можна було займатися без особливої підготовки. Однак перед початком занять необхідно врахувати кілька важливих кроків. Перед початком програми бажано повідомити про це всіх причетних до програми осіб. Це власне діти, їхні батьки та ваші колеги. Для ознайомлення дітей з програмою ви маєте можливість використовувати вступні вправи, які наведені в навчальних матеріалах (стор. 20). Стосовно батьків вам надається шаблон листа до них (стор. 97). Крім того, ви можете організувати батьківський вечір, де представите зміст і методику «Cool and Safe». Під час батьківського вечора ви також можете вказати часові рамки програми та можливість для батьків ознайомитися з програмою на сайті www.coolandsafe.eu. Для інформування педагогічного колективу у додатку наведено матеріал для дошки оголошень (стор. 88).

Як ви, можливо, вже бачили у дороговказі (стор. 5), доцільно підготувати контактні дані для можливих інцидентів ще до початку тренінгу. Шаблон списку контактних даних наведений в додатку на стор. 95.

Оскільки для проходження тренінгу кожній дитині потрібен комп'ютер із підключенням до Інтернету, необхідно отримати шкільний комп'ютерний кабінет приблизно на чотири навчальні години. Тому, якщо ви не забронювали час у комп'ютерному кабінеті, бажано зробити це заздалегідь. Найкраще зробити тест на одному зі шкільних комп'ютерів, щоб перевірити, чи можете ви увійти в систему та чи працює програма безперебійно.

Для кожної дитини потрібні навушники, оскільки програма «Cool and Safe» повністю озвучена. Якщо у вашій школі відсутні навушники, ви можете попросити дітей принести з собою навушники від MP3-плеєрів тощо.

Після того, як ці підготовчі роботи будуть завершені, можна приступати до «Cool and Safe». Протягом першої години «Cool and Safe» кожна дитина повинна створити свій обліковий запис на веб-сайті. Для цього необхідно вибрати ім'я користувача (нік) щонайменше з трьох символів і пароль не менше ніж з чотирьох символів. Введений нік відображається зразу. Якщо потрібне ім'я вже зайняте, його можна розширити, наприклад, цифрами. Крім того, необхідно ввести день народження та місяць. Це необхідно на випадок, якщо діти забудуть свій пароль і його потрібно буде скинути пізніше.

Нарешті, дітей просять натиснути на символ тварини, щоб завершити реєстрацію. Тепер відкриється вікно, в якому відображаються ім'я користувача та пароль. Діти можуть роздрукувати або записати свої дані доступу, щоб не забути реєстраційні дані до наступного входу на веб-сайт.

Для дітей, які не знайомі з процедурами реєстрації, реєстрація може зайняти приблизно 20 хвилин. Тому вам слід спланувати це як додаткові витрати часу.

ПОРАДА

Для дітей молодшого віку підготуйте список днів народження дітей. Щоб уникнути проблем із паролем, бажано використовувати той самий пароль для всього класу.

2.5 Поглиблена інформація щодо тематичних розділів Тренінги

У цьому розділі ви знайдете основну інформацію про теми, які розглядаються в «Cool and Safe». Розглядаються теми сексуалізованого насильства над дітьми, небезпеки від незнайомців, безпеки в Інтернеті та кібербулінгу. У кожному розділі ви знайдете визначення, факти та цифри, а також інформацію про правову ситуацію.

2.5.1 Сексуалізоване насильство щодо дітей

Термін «сексуалізоване насильство щодо дітей» ширший, ніж термін «сексуальне насильство», і тому використовується тут. У цьому розділі ви дізнаєтеся, що це точно означає.

2.5.1.1 Що означає сексуалізоване насильство щодо дітей? – Визначення

Сексуалізоване насильство щодо дітей означає будь-який вид сексуалізованої дії дорослих, вчиненої перед дитиною або щодо неї. Дорослі зловмисники використовують своє владне і авторитарне

становище, щоб задовольнити власні потреби за рахунок дитини. Через когнітивний та емоційний рівень розвитку дитина не може свідомо погодитися на сексуалізовані дії з дорослими. Тому будь-який сексуальний контакт між дорослими та дітьми вважається сексуалізованим насильством (Fegert, Hoffmann, König, Niehues & Liebhardt, 2015).

У цьому розділі ви знайдете основну інформацію про теми, які розглядаються в «Cool and Safe». Розглядаються теми сексуалізованого насильства над дітьми, небезпеки від незнайомців, безпеки в Інтернеті та кібербулінгу. У кожному розділі ви знайдете визначення, факти та цифри, а також інформацію про правову ситуацію.

2.5.1.2 Цифри і факти

У 2020 році поліцією було зафіксовано 16 921 випадки сексуалізованого насильства (Федеральне управління кримінальної поліції Німеччини, 2021). Однак ці цифри стосуються виключно заявлених випадків. За оцінками слід припустити набагато більшу кількість незареєстрованих випадків. Ймовірно, йдеться про співвідношення один зареєстрований випадок до двадцяти незареєстрованих. В результаті, за оцінками, щороку мають місце близько 250 000 випадків.

Співвідношення дівчаток і хлопчиків серед постраждалих не є збалансованим. Дівчатка значно частіше стають жертвами сексуалізованого насильства, але хлопчиків також не слід випускати з поля зору як потенційних жертв. Що стосується розподілу зловмисників, то переважна більшість, понад 90 %, – це чоловіки. Особливо тривожним є те, що в більшості випадків зловмисник відомий дитині, а в деяких випадках навіть є близьким членом сім'ї (Bieneck, Stadler & Pfeiffer, 2012).

Зловмисники можуть бути представниками різних вікових категорій, і близько третини їх самі є неповнолітніми (Fegert et al., 2015).

2.5.1.3 Правова ситуація

(Сексуалізоване) насильство є кримінальним злочином. Кримінальний кодекс Німеччини (StGB) містить закони про сексуальне насильство над підопічними (§ 174) і дітьми (§ 176), що розрізняють серйозне сексуальне насильство над дітьми (§ 176a) і сексуальне насильство над дітьми, що спричинило смерть (§ 176b). Вони дослівно відтворені на сторінках 93 – 95 у додатку.

Однак для вас, як для вчителя, набагато важливіше знати, як поводитися з підозрою на сексуалізоване насильство щодо дітей. Тому наступна частина цього розділу дає уявлення про правові основи роботи з підозрілими випадками. Крім того, відповідальні міністерства культури і освіти у федеральних землях Німеччини випустили рекомендації щодо боротьби з (сексуальними) зловживаннями.

Особи, які працюють з дітьми професійно або на громадських засадах, повинні вживати заходів для захисту дитини, щодо якої існує підозра на (сексуалізоване) насильство. Це регулюється параграфами 8a та 8b Соціального кодексу (SGB) VIII. Пункт 8b Соціального кодексу стосується професійних консультацій та підтримки захисту дітей та підлітків людьми, які мають професійні контакти з дітьми та підлітками, і тому є актуальним для педагогів.

§ 8b SGB VIII – Фахові поради та підтримка для захисту дітей і підлітків

- (1) Особи, які професійно контактують з дітьми або підлітками, при оцінці небезпеки благополуччю дитини в окремих випадках по відношенню до місцевої організації, що забезпечує допомогу дітям та підліткам, мають право на консультацію досвідченого фахівця.
- (2) Організатори закладів, в яких діти або молодь перебувають цілий день або частину дня чи в яких вони отримують житло, а також відповідальні постачальники послуг мають право на консультацію регіонального постачальника послуг для дітей і підлітків щодо розробки та застосування професійних рекомендацій
  1. для забезпечення благополуччя дитини та захисту від насильства, а також
  2. стосовно порядку участі дітей та підлітків у прийнятті структурних рішень у закладі та стосовно порядку розгляду скарг в особистих справах.
- (3) У разі консультації фахівця відповідно до частин 1 і 2 враховуються специфічні потреби захисту дітей та підлітків з інвалідністю.

У параграфі 4 Закону про співробітництво та інформацію в галузі захисту дітей (KKG) наведено інформацію про консультування і передачу інформації носієм таємниці у разі загрози благополуччю дитини. Слід зазначити, що педагоги мають право на консультацію досвідченого фахівця (ISEF), якщо підозрюють, що існує ризик для благополуччя

дитини. Контакт з ISEF забезпечує управління у справах молоді. Але персональні дані у цьому контексті передавати не можна. Однак якщо для дитини існує небезпека, через яку необхідно проінформувати управління у справах молоді, педагоги мають право передати дані дитини.

§ 4 ККГ

Консультування та передача інформації носієм таємниці у разі загрози благополуччю дитини

(1) Якщо

[...]

7. вчителі державних та визнаних державою приватних шкіл

у процесі своєї професійної діяльності дізнаються про важливі ознаки загрози для благополуччя дитини чи підлітка, вони повинні обговорити ситуацію з дитиною чи підлітком та законними опікунами і, якщо необхідно, працювати над використанням допомоги особами, які перебувають під опікою, якщо це не ставить під сумнів ефективний захист дитини чи підлітка.

(2) Особи, зазначені в пункті 1, мають право на консультацію фахівця, який має досвід у цьому питанні, з метою оцінки ризику для небезпеки благополуччю дитини від організації, що забезпечує допомогу дітям та підліткам. З цією метою ви маєте право передати необхідні дані цій особі; перш ніж дані будуть передані, вони повинні бути псевдонімізовані.

(3) Якщо запобігти загрозі згідно з пунктом 1 неможливо або якщо процедура згідно з параграфом 1 є невдалою і особи, зазначені в пункті 1, вважають, що дії управління у справах молоді є необхідними для запобігання небезпеці для благополуччя дитини чи підлітка, вони уповноважені повідомити про це управління у справах молоді; зацікавлені особи повинні бути проінформовані про це заздалегідь, якщо це не ставить під сумнів ефективний захист дитини або підлітка. З цією метою особи згідно з реченням 1 уповноважені повідомити необхідні дані до управління у справах молоді. Речення 1 і 2 поширюються на осіб, зазначених у пункті 1 номер 1, з умовою, що вони повинні негайно повідомити про це управління у справах молоді, якщо, на їхню думку, невідкладна загроза для благополуччя дитини або підлітка вимагає від управління у справах молоді вжити заходів.

Мало відомо, що деякі особи та професійні групи підпадають під гарантійне зобов'язання. До цих осіб належать, наприклад, і педагоги, бо вони є

гарантами, тобто «захисниками» своїх підопічних. Зобов'язання гаранта вказується за § 13 StGB.

§ 13 Кримінального Кодексу Німеччини (StGB)

Вчинення шляхом бездіяльності

- (1) Будь-яка особа, яка не відвернула результат, що є складом злочину кримінального закону, несе відповідальність за цим законом лише в тому випадку, якщо вона несе юридичну відповідальність за забезпечення того, щоб результат не настав, і якщо бездіяльність відповідає реалізації складу злочину згідно з законом через дію.
- (2) Покарання може бути зменшене відповідно до § 49 пункт 1.

Тому гаранти зобов'язані надавати своїм підопічним (у даному випадку школярам) необхідну допомогу, щоб таким чином запобігти поганому. У разі невиконання гарантами цього обов'язку не загрожує штраф або позбавлення волі на строк до одного року, як у разі ненадання допомоги, але залежно від тяжкості наслідків злочину може бути присуджено навіть більше п'яти років позбавлення волі (Bezirksregierung Detmold & Gemeinde unfallversicherungsverband Westfalen-Lippe, 2007).

Звичайно, звинувачувати у бездіяльності можна лише того, хто знає про наближення правопорушення і не втручається, незважаючи на можливість допомогти. Важливо зазначити, що також гаранти повинні надавати лише належну допомогу.

Тому, якщо вам відомо про гостру небезпеку для школяра, слід вжити заходів, щоб її уникнути. Однак перед цим завжди слід звернутися по консультацію до досвідченого фахівця.

§ 323c Кримінального Кодексу Німеччини (StGB)

Ненадана допомога

- (1) Той, хто не надає допомогу у разі нещасного випадку або загальної небезпеки чи потреби, хоча це є необхідним і розумним за даних обставин, зокрема без істотного особистого ризику та без порушення інших важливих зобов'язань, карається позбавленням волі на строк до одного року або грошовим штрафом.

2.5.2 Небезпека від незнайомих осіб

На додаток до (сексуалізованого) насильства, яке скоріше походить від людей, які добре чи дуже добре знайомі дітям, «Cool and Safe» також стосується небезпек від незнайомих людей. Зазвичай це стосується ситуацій, коли діти ведуть розмову з незнайомими людьми або незнайомі люди їх заманюють. Також висвітлюється експлібіціонізм. У цьому розділі ви знайдете інформацію про те, що означає термін «небезпека від незнайомих осіб», деякі факти та цифри з цього питання, а також інформацію про правову ситуацію.

2.5.2.1 Що таке «небезпека від незнайомих осіб»? – визначення

Термін «небезпека від незнайомих осіб» узагальнює небезпечні ситуації, які можуть виникнути для дітей при контакті з незнайомими особами. Діти зазвичай рано засвоюють правила поведінки, наприклад «Не сідай в машину з незнайомими людьми!» або «Не бери солодощі від незнайомих людей!». Це робиться для того, щоб не допустити переслідування, викрадення або заманювання дітей незнайомими людьми в інше місце.

При викраденні дітей можуть відігравати роль різні злочинні мотиви. Іноді дітей викрадають, бо зловмисники сподіваються на викуп. В інших випадках дітей викрадають зловмисники з психічними та/або сексуальними розладами, які знаходять задоволення у затриманні, поганому поведженні або жорсткому поведженні зі своїми жертвами, а іноді навіть у їх вбивстві.

Психологічні наслідки викрадення можуть бути серйозними. Усі злочини з викраденням кваліфікуються як злочини згідно з німецьким законодавством і офіційно переслідуються.

Крім викрадення, експлібіціонізм також є кримінальним злочином, якому особливо піддаються діти з боку незнайомих людей. Це чоловіки, які з метою сексуалізованого задоволення показують себе повністю або частково оголеними, особливо жінкам і дітям.

2.5.2.2 Цифри і факти

У 2019 та 2020 роках близько 1000 дітей у віці до 14 років стали жертвами викрадення чи спроби викрадення, викрадення неповнолітніх або торгівлі дітьми (Федеральне управління кримінальної поліції Німеччини, 2019/20).

Але слід зазначити, що це також стосується випадків, коли один з батьків викрадає дитину; це не можна оцінити як небезпеку від незнайомих людей.

Загалом, можна констатувати, що злочини, вчинені проти дітей незнайомими людьми, трапляються рідше, ніж можуть припускати ЗМІ. Однак, оскільки вони можуть бути особливо серйозними, важливо, щоб діти засвоїли основні правила безпеки поведінки з незнайомцями. Особливе положення займає експлібіціонізм як сексуалізований злочин, який переважно вчиняють незнайомці. У поліцейській статистиці злочинів за 2020 рік ВКА стверджує, що 2154 дитини постраждали від експлібіціоністських або сексуальних дій, здійснених перед дітьми (Bundeskriminalamt, 2021).

2.5.2.3 Правова ситуація

Відповідно до § 235 Кримінального кодексу, у разі викрадення дитини або відбирання неповнолітніх передбачається позбавлення волі або грошовий штраф. Експлібіціонізм регулюється у параграфі 183 (StGB). Термін «експлібіціонізм» тут використовується лише для дій чоловіків.

Проте ексгібіціоністські дії жінок можна розцінити як заподіяння суспільних неприємностей (стаття 183а Кримінального кодексу).

2.5.3 Безпека в Інтернеті

Безпека в Інтернеті – важлива тема в рамках «Cool and Safe». Нижче ви знайдете короткий огляд того, чого саме стосується тема безпеки в Інтернеті, а також деякі поточні факти та цифри.

2.5.3.1 Що таке безпека в Інтернеті? – Визначення

Безпека в Інтернеті – це зусилля, спрямовані на захист даних, ресурсів і паролів від маніпуляцій з боку незнайомців (напр., хакерів). Але безпека в Інтернеті включає не лише захист власних даних в Інтернеті, а й захист користувачів Інтернету від вмісту, який їм не підходить. Дітей потрібно захищати від певних сайтів і пов'язаних з ними вражень, які можуть збити з пантелику, налякати або негативно вплинути на них. Крім того, багато сторінок містять рекламу або запити даних, які можуть переконати недосвідчених користувачів розкрити персональні дані. Іншим напрямком безпеки в Інтернеті є захист користувачів Інтернету від запитів на контакти сторонніх осіб, так званий «кібергрумінг». Під «кібергрумінгом» розуміють, коли переважно дорослі люди вступають у контакт з неповнолітніми з метою встановлення (сексуальних) стосунків. Це може мати форму невідповідних повідомлень, фотографій або відео. Щоб уникнути подібних випадків, дітям слід надати знання та навички безпечного перебування в Інтернеті.

2.5.3.2 Цифри і факти

Питання: «Як діти та підлітки у Європі використовують Інтернет і як вони використовують різноманітні можливості?» знаходиться у центрі уваги проекту EU Kids Online, міжнародної мережі, яка об'єднує

доступні в Європі дані про використання медіа дітьми та надає їх партнерам з міжнародної співпраці. В рамках першого розгляду у дослідженні «EU kids online» Livingstone, Haddon, Görzig und Ólafsson (2011) 25 142 дітей віком від 9 до 16 років із 25 європейських країн запитали про використання Інтернету. Ще в 2011 році було показано, що 93 % дітей у віці від 9 до 16 років користуються Інтернетом принаймні раз на тиждень. Приблизно 60 % дітей і підлітків у віці від 9 до 16 років користуються Інтернетом щодня або майже щодня, а третина дітей віком від 9 до 10 років користуються Інтернетом щодня.

Поточні дані про використання ЗМІ дітьми віком від 6 до 13 років надані дослідженням KIM (Children's Internet Media) Південно-Західної дослідницької асоціації медіаосвіти (mpfs), яке проводить опитування дітей та їхніх батьків щодо використання медіа через регулярні інтервали. У 2020 році було виявлено, що пошук в Інтернеті є частиною повсякденного користування Інтернетом для значної частини дітей, 19 % дітей використовують пошукові системи кожен день/майже щодня для доступу до певної інформації в Інтернеті, ще 45 % дітей до кількох разів на тиждень. Лише одинадцять відсотків не мають досвіду роботи з пошуковими системами (6–7 років: 38 %, 12–13 років: 3 %). Між хлопчиками і дівчатками немає відмінностей, і не дивно, що старші діти більше знайомі з використанням пошукових систем.

Для того, щоб оцінити потребу в тренінгу для надання навичок вирішення питань безпеки в Інтернеті, важливо знати деякі цифри про ризики та неприємні враження в Інтернеті. У репрезентативному опитуванні батьків Tews, Ohlmeier and Kamp (2020) змогли виявити, що трохи більше половини (55 відсотків) опитаних батьків заявили, що їхня дитина вже мала негативний досвід під час використання онлайн-медіа.

2.5.3.3 Правова ситуація

У рамках Закону про захист молоді (JuSchG) описано рекомендації щодо керування веб-сайтами для дітей та способів боротьби з загрозою психологічному благополуччю через контакт із недружніми щодо дітей медіями. § 8 JuSchG стосується місць, які є небезпечними для молоді (стосуються місць, де існує безпосередня небезпека для фізичного, психічного чи психологічного благополуччя), а § 18 JuSchG містить перелік медій, які є небезпечними для молоді. Однак, на відміну від фільмів, для веб-сайтів немає обов'язкової класифікації за віком або ризиком, тому багато в чому залежить від батьків і вчителів, щоб навчити їх правильно користуватися Інтернетом. Федеральне відомство з інформаційної безпеки (BSI, 2022) рекомендує «батьківську безпеку» для планшетів, смартфонів і комп'ютерів, налаштовуючи облікові записи користувачів з обмеженими правами на домашньому ПК/планшеті, налаштовуючи захищені від дітей магазини додатків,

щоб завантаження та доступ були обмежені, спеціальні дитячі пошукові системи налаштовуються як стартова сторінка браузера, на смартфонах і планшетах активуються налаштування захисту дітей, на пристроях встановлюються додаткові додатки та програми захисту дітей, налаштовуються чорно-білий список і налаштування фільтрів.

2.5.4 Кібербулінг

Ще одна важлива тема в рамках «Cool and Safe» – це «кібербулінг». Щоб полегшити вашу роботу з цією темою, у цьому розділі наведено короткий огляд того, що означає кібербулінг і як часто можна спостерігати таку поведінку.

2.5.4.1 Що таке «кібербулінг»? – визначення

Можливо, ви вже стикалися з терміном «булінг» або «мобінг». Булінг визначається як поведінка, яка зосереджена на навмисному та повторному заподіянні шкоди (вербальної, психологічної чи фізичної) протягом тривалого періоду часу (Olweus, 2006).

У разі «кібербулінгу» ця шкода навмисно завдається потерпілому за допомогою сучасних засобів комунікації, наприклад, через соціальні мережі, месенджери, електронну пошту чи мобільний телефон. Це може мати форму образ, компрометацій, погроз, переслідувань або публікації та поширення приватної чи інтимної інформації, фотографій чи відео. Виключення людини зі списків друзів або команд комп'ютерних ігор і так зване «радісне побиття», що означає публікацію відео, які прославляють насильство, також є формами кібербулінгу.

У порівнянні з традиційними формами булінгу, кібербулінг несе деякі додаткові небезпеки. Зловмисники часто залишаються анонімними і можуть без обмежень втручатися в особисте життя жертви. Відповідну інформацію про людину можна дуже швидко розповсюдити на дуже велику аудиторію через Інтернет, і важко, якщо взагалі можливо, повністю видалити цю інформацію з Інтернету.

2.5.4.2 Цифри і факти

Кібербулінг часто розглядається як проблема, масштаби якої зростають, оскільки сучасні медіа все більше інтегруються в повсякденне життя дітей та молоді. Значною мірою дружні стосунки підтри-

муються через соціальні мережі, а власний профіль використовується для того, щоб представити себе якомога позитивніше. Згідно з дослідженням KIM (mpfs, 2020), 51 % дітей віком від 6 до 13 років спілкувалися принаймні раз на тиждень через месенджери, такі як WhatsApp, у 2020 році. Добра третина регулярно використовувала електронну пошту (35 %), 28 % відеочати та 15 % комп'ютерні ігри/Teamspeak. На жаль, все більше школярів страждають від кібербулінгу. Кількість постраждалих у віці від 8 до 21 року зросла з 12,7 % у 2017 році до 17,3 % у 2020 році. Таким чином, відбулося зростання на 4,6 %. У абсолютних цифрах це майже два мільйони дітей та підлітків, які постраждали від кібербулінгу, як повідомляється в дослідженні «Cyberlife III – Кібермобінг серед школярів», яке Альянс проти кібербулінгу представив у співпраці з Techniker Krankenkasse (TK).

Як і у випадку зі звичайними формами булінгу, у більшості випадків жертви та винуватці кібербулінгу знають один одного зі свого повсякденного середовища, такого як школа, клуб чи сусідство. Спеціальний профіль зловмисника не існує, а також не можна визначити профіль жертви, оскільки кібербулінг може торкнутися не тільки людей із «типовою особистістю жертви», але й, наприклад, добре інтегрованих школярів у класі. Розмежування між ролями жертви та зловмисника не завжди є чітким, оскільки жертви іноді стають зловмисниками, і навпаки.

У більшості випадків, як і в інших формах булінгу, тригерами для появи кібербулінгу є повсякденні конфлікти, розірвані дружні стосунки або конфлікти в класній спільноті. Але нудьга або публікація чи розповсюдження особистої інформації чи фотографій без злих намірів також можуть спровокувати кібербулінг.

2.5.4.3 Правова ситуація

У Німеччині Федеральне міністерство у справах сім'ї, пенсіонерів, жінок та молоді пропонує на своєму веб-сайті широкий спектр інформації та додаткових посилань для підлітків, батьків та консультативних центрів. Знову й знову виникає питання, чи достатньо існуючих правових норм, щоб можна було належним чином розслідувати і карати випадки кібербулінгу. Для окремих типів поведінки, які можуть підпадати під неоднозначно визначений термін «кібербулінг», це вже можливо в Німеччині, як і в багатьох інших країнах. Залежно від окремого випадку кримінальні дії, такі як наклеп, примус, пересуди або порушення конфіденційності слова також можуть мати місце.

Як учитель, ви несете відповідальність за нагляд за своїми учнями під час уроків і шкільних заходів. Тому ви несете відповідальність за їхню фізичну та психічну неушкодженість. Це означає, що у випадку кібербулінгу ви повинні втрутитися безпосередньо, щоб максимально запобігти потенційній шкоді жертві. У важких випадках слід повідомити про це батьків дітей. Якщо учень довіряє вам, постарайтеся поставитися до цього серйозно і допомогти дитині, навіть якщо випадок не здається вам особливо серйозним. До винного у кібербулінгу можуть застосовуватися дисциплінарні заходи. Ваші повноваження видавати вказівки в рамках вашого обов'язку піклуватися поширюються на всіх учнів школи, навіть якщо ви викладаєте не в усіх класах. Заходи, які ви, як учитель, маєте право застосовувати, коли діти порушують правила школи, передбачені шкільним законодавством відповідної федеральної землі. Але не можна порушувати певні права дітей. У цьому контексті особливо актуальним є питання про можливість заборони мобільних телефонів для школярів у

цьому випадку відповідь на питання: «Чи мають школи право повністю заборонити мобільні телефони?» буде однозначною «Ні!». Тому що можна заборонити не мобільний телефон, а лише використання. Те, що школам дозволено заборонити, регулюється шкільними правилами федеральних земель. Тому правила користування мобільним телефоном можуть відрізнятися залежно від феде-

ральної землі, а іноді від школи до школи. Але у будь-якому випадку, однак, завжди діє «принцип пропорційності». Шкільні закони більшості федеральних земель прямо передбачають можливість «тимчасової» конфіскації мобільних телефонів вчителями, щоб дати можливість вчителям застосувати заборону на використання мобільних телефонів.

3. Навчальні матеріали

У цьому розділі надані матеріали та ідеї, щоб ввести у своєму класі «Cool and Safe» або поглибити зміст «Cool and Safe» разом зі своїм класом. Індивідуальний контент поділено на модулі за структурою «Cool and Safe». Є модуль «Ознайомлення» і модулі з 1 по 4, які за змістом відповідають першим чотирьом модулям «Cool and Safe».

Ці матеріали ні в якому разі не є заміною для проходження веб-курсу «Cool and Safe». Навпаки, вони є доповненням і розширенням до курсу та мають на меті закріпити те, чому вже навчилися, в довгостроковій перспективі. Вправи не спираються одна на одну, тому їх можна виконувати в будь-якій послідовності. Звичайно, можна розглядати конкретні теми.

Для роботи з навчальними матеріалами потрібна лише незначна підготовка, тому їх можна використовувати без затримки.

Для полегшення підготовки часто на додаток до опису наводяться шаблони для копіювання, робочі аркуші чи інші матеріали.

Для використання деяких навчальних матеріалів, крім ретельної особистої підготовки, важливі ознайомлення та усвідомлення спільних правил. Можливо, у вашому класі вже є правила класу, на які ви можете посилатися. Якщо ні, це була б гарна можливість узгодити правила з вашим класом. При роботі з «Cool and Safe» можуть бути корисними, зокрема, такі принципи:

- Дозволяється нічого не говорити по певній темі.
- Всі слухають один одного і дозволяють висловитися.
- Сміятися дозволено – висміювати заборонено.
- Діти можуть у будь-який момент поставити питання, якщо їм щось незрозуміло.
- Кожна дитина говорить сама за себе, а не за інших.

ВАЖЛИВО

Уважно прочитайте всю інформацію та додаткові примітки перед виконанням вправ, оскільки не кожна вправа однаково підходить для всіх класів.

Цей список правил слід розуміти як пропозицію і, звичайно, можна доповнювати за бажанням. Наприклад, ви можете зробити це у співпраці з дітьми вашого класу, а потім разом написати правила на плакаті та повісити його в класі, де їх буде добре видно. Тоді ви за потреби можете звертатися до правил знову і знову.

Можливо, ви також переконаєтеся у своєму класі, що список правил корисний і розумний для дітей, щоб долучити їх до методів і предметних тем «Cool and Safe».

Найкраще планувати достатньо часу для кожної вправи, щоб не відчувати тиску. Наведений час слід розглядати як приблизний, і цілком можливо, що для виконання вправи вам знадобиться більше часу або ваш клас закінчить її швидше. Тут ви експерт і можете розумно спланувати вправу в повсякденному навчанні.

ВАЖЛИВО

Зверніть увагу на реакцію дітей під час кожної вправи і дайте дітям свободу припинити вправу, якщо вони відчують себе незручно. Якщо потрібно, на додаток проведіть розмову з відповідною дитиною (див. допоміжну папку).

3.1 План-огляд усіх навчальних матеріалів

Ознайомлення

Плакат «Смоґґі»	23
Слухання почуттів	24
Вікторина «Cool and Safe»	26

Модуль 1

Малювання почуттів	28
Пантоміма з почуттями	30
Звіт про почуттєву погоду	32
«Тепер я піду!»	34
«Я знаю дещо, чого ти не знаєш»	37
Плакат із зображенням людського тіла	38
Моє повне право	41
Надзвичайна таємниця: добра чи погана?	43
Наш таємний код	46

Модуль 2

Разом ми сильні	48
«Давай, підійди до авто!»	49
«Підійди!» – «Йди геть!»	50
Угода про те, з ким можна їздити	51
Скажи «Ні», як лев!	54

Модуль 3

«Це тебе не стосується!»	56
Лабіринт даних	58
Завдяки цьому Інтернет залишається приємним місцем спілкування	61

Модуль 4

Сам вдома	64
«Це дозволяється не кожному!»	67
Діти дають поради дітям	69

Cool and Safe

Ми робимо
«Cool and Safe»!

Теми: Програма «Cool and Safe», увага до власних почуттів

Метод: Фізична вправа

Вікова група: 1–4 клас

Тривалість: прибл. 15 хвилин

Ознайомлення

Слухання почуттів

Ознайомлення з «Cool and Safe» тема «Почуття»

Мети:

- Ознайомлення з програмою «Cool and Safe»
- Сприяння увазі до власних почуттів

Виконання:

-
- Діти сидять на своїх місцях. Поясніть їм, що ви збираєтеся робити з ними вправу на розслаблення, а потім спокійно прочитайте:
    - Сядьте зручно і прямо, руки на колінах.
    - Хто хоче, може закрити очі.
    - А тепер спробуйте точно відчувати, що це таке, сидіти. Ви відчуваєте свої ноги на підлозі? Спробуйте якомога краще відчувати підлогу.
    - Далі зосередьтеся на ногах, відчуйте, де вони прилягають до стільця? Ви відчуваєте тепло в ногах? Чи ви відчуваєте важкість в ногах?
    - Тепер ми переходимо до спини і живота і зосереджуємося на них. Чи відчуваєте ви, як сидите прямо? Чи ви відчуваєте своє дихання?
    - Глибоко вдихніть і видихніть, чи ви відчуваєте, як рухається ваша грудна клітка?
    - Тепер уважно прислухайтеся до себе і зосередьтеся на тому, як ви себе відчуваєте. Ви спокійні чи напружені? Ви відчуваєте втому чи бадьорість? Вам лячно чи ви відчуваєте себе в безпеці? Які ще почуття ви відчуваєте в собі? Подивіться всередину себе і подумайте, яке почуття ви могли би відчувати.
    - Тепер ви можете знову відкрити очі й злегка струснути руки і ноги, зігнути і витягнути спину, поки знову не опинитесь тут повністю.
    - Після виконання вправи запитайте дітей про їхнє відчуття. Які почуття ви відчули? Чи хтось із вас хоче поділитися, яке почуття він відчув всередині себе?

Теми: Програма «Cool and Safe», увага до власних почуттів

Метод: Фізична вправа

Вікова група: 1–4 клас

Тривалість: прибл. 15 хвилин

Ознайомлення

- Після того, як діти поділилися своїм досвідом, візьміть плакат зі Смоґґі й повісьте його в класі. Поясніть дітям, що дуже важливо звертати увагу на свої почуття, оскільки це допомагає краще оцінювати складні ситуації. Потім переходьте до теми «Cool and Safe»:
- Це зображення Смоґґі з програми «Cool and Safe». «Cool and Safe» – це комп'ютерна програма, яку ми будемо проходити на уроці протягом наступних кількох тижнів. У програмі ви дізнаєтеся, коли саме найважливіше прислухатися до своїх почуттів.
- Наприклад ...
  - ... коли до вас звертаються незнайомці.
  - ... коли вас торкаються.
  - ... коли ви подорожуєте в Інтернеті.
  - ... коли ситуації можуть стати небезпечними.
- Під час проходження «Cool and Safe» ви також навчитесь ...
  - ... де ви можете отримати допомогу в складній ситуації.
  - ... що ви можете зробити, коли у вас погані почуття.
  - ... кому ви можете розповісти про погані почуття.
- Потім вам слід пояснити всі питання, які можуть виникнути у дітей, але не заглиблюйтеся глибше в тему тренінгу.
- Потім за потреби йдіть з дітьми прямо в комп'ютерний кабінет і починайте проходити «Cool and Safe».

Матеріал:

- Плакат «Смоґґі» (Він наведений на сторінці 23.)

Теми: Програма «Cool and Safe»

Метод: Розігрів, рухова/фізична вправа

Вікова група: 1–4 клас

Тривалість: прибл. 15 хвилин

Ознайомлення

Вікторина «Cool and Safe»

Попередні знання дітей активізуються в ігровій формі

Мети:

- Ознайомлення з програмою «Cool and Safe»
- Спільне ознайомлення з тематикою

Виконання:

- Заздалегідь підготуйте кабінет, потрібно відсунути столи та стільці вбік. Розмістіть таблички «Правда» і «Неправда» на протилежних стінах класу. До однієї зі стін, що залишилися, прикріпіть символ питання.

- Поясніть дітям правила гри:

- Зараз я прочитаю вам кілька тверджень, і ви зможете вирішити, правдиві вони для вас чи ні, для чого перейдіть до стіни з відповідною табличкою. Якщо ви не можете визначитися, тому що не впевнені, перейдіть до символу питання.
- Головне, щоб кожен став там, де вважає за потрібне. Справа не в правильності чи неправильності.

- Тепер почніть з деяких загальних тверджень, які ви можете замінити іншими, напр.,

- Сьогодні ти почуваєшся чудово.
- Ти любиш арифметику.
- Тобі подобається ходити до школи.

- Коли діти зрозуміють принцип вправи, ви можете перейти до тем «Cool and Safe»:

- Тобі подобається отримувати поцілунок на ніч від батьків.
- Ти вже якось був у ситуації, коли відчував страх чи тобі було лячно.
- Ти завжди зберігаєш секрети.
- Твої батьки завжди знають, коли ти кудись йдеш.
- Спілкування з незнайомими людьми може бути небезпечним.
- Якщо трапиться щось погане, навіть дитина може викликати поліцію.
- Тобі не потрібно робити те, чого ти не хочеш робити.
- Ти граєш у комп'ютерні ігри.
- Ти іноді буваєш в Інтернеті.
- В Інтернеті ти повинен називати своє справжнє ім'я, коли тебе про це запитують.
- Ти знаєш, до кого звернутися за порадою чи допомогою, якщо ти не знаєш, що робити в певній ситуації.

Теми: Програма «Cool and Safe»
Метод: Розігрів, рухова/фізична вправа
Вікова група: 1–4 клас
Тривалість: прибл. 15 хвилин

Ознайомлення

- Зберіть дітей у коло на стільцях та обговоріть гру. Для цього помістіть плакат із Смоггі посередині.
  - Ви бачили, що не всі мали єдину точку зору по наведених вище питаннях.
  - Діти часто ставали перед знаком питання, бо не були впевнені.
  - Це зображення Смоггі з програми «Cool and Safe». «Cool and Safe» – це комп'ютерна програма, яку ми будемо проходити на уроці протягом наступних кількох тижнів. Вона стосується тем, які ми щойно почали обговорювати.
  - Наприклад ...
    - ... Як поводитися з незнайомцями?
    - ... Чому важливо прислухатися до власних почуттів?
    - ... На що слід звертати увагу під час перебування в Інтернеті?
    - ... Що ви можете зробити в небезпечних ситуаціях?
    - ... Де можна отримати допомогу в складній ситуації?
    - ... Що ви можете зробити, якщо хтось не дотримується ваших прав?
- Потім вам слід пояснити всі питання, які можуть виникнути у дітей, але не заглиблюйтеся глибше в тему тренінгу.
- Потім за потреби йдіть з дітьми прямо в комп'ютерний кабінет і починайте проходити «Cool and Safe».

Матеріал:

- Плакат «Смоггі» (Він наведений на сторінці 23.)

Тема: Почуття

Метод: творча вправа як індивідуальна робота

Вікова група: 2–4 клас

Тривалість: прибл. 45 хвилин

Модуль 1

Малювання почуттів

Ознайомлення з почуттями, їх малювання та обговорення у класі

Мети:

- Краще оцінювати почуття
- Розширення невербальної та вербальної компетентності щодо почуттів

Теоретична база:

У «Cool and Safe» говориться про те, що є хороші і погані почуття. У цій вправі діти можуть розширити свої знання про способи вираження почуттів. Діти розглядають тему за допомогою малюнків і таким чином набувають впевненості в оцінці та вираженні почуттів.

Виконання:

- Роздайте робочий аркуш і попросіть дітей один раз прочитати всі поняття.
- Виясніть з дітьми значення незнайомих слів.
- Потім діти повинні вибрати чотири почуття (*два хороші / два погані*) і представити їх на малюнку.
- Обговорення в класі завершує вправу. Наприклад, ви можете обговорити, які кольори були використані або які мотиви вибрали діти. Ви також можете запитати, чому було вибрано певне поняття.

Особливі зауваження для вчителя:

Якщо у дітей виникають проблеми з малюванням, підтримайте їх, обговоривши разом приклад ситуації або запропонувавши їм згадати ситуацію з відповідним почуттям.

Матеріал:

- Робочий аркуш і кольорові олівці або акварельні фарби
- Чисті аркуші

Робочий аркуш Малювання почуттів

Модуль 1

Виберіть із прикладів два **гарні** почуття та обведіть їх простим олівцем.

сповнений сподівань	схвильований	спокійний	оптимістичний	допитливий	полегшений
	захоплений	гордий	веселий	розслаблений	здивований
радісний	сильний	жвавий	безтурботний	захищений	запитливий
	закоханий	задоволений	зворушений	погідний	м'який
сповнений надій	миролюбний	зачарований	здивований	сміливий	напружений
	виважений	вдоволений	впевнений	заспокоєний	мотивований
самовпевнений	у захваті	розчулений	утішний	щасливий	батьорий
	легкий	зраділий	у гарному настрої	розкутий	пожвавлений

Виберіть із прикладів два **погані** почуття та обведіть їх простим олівцем.

напружений	панічний	приголомшений	нетерплячий	знервований	безпорадний
	нещасний	млявий	сердитий	перенапружений	заціпенілий
збитий з пантелику	заклопотаний	нервовий	занепокоєний	непосидючий	пригнічений
	байдужий	сумний	боязливий	безпорадний	кислий
безсилий	збентежений	втомлений	самотній	зневірений	млявий
	фрустрований	розгублений	озлоблений	тривожний	сором'язливий
гнівний	невпевнений	виснажений	наляканий	розлючений	зневірений
	сповнений ненависті	зажурений	знуджений	розчарований	неприємний

Намалюй обрамлені поняття. Ти можеш намалювати малюнок, що показує всі почуття, або намалювати малюнок для кожного почуття. Ти можеш сам вирішити, як ти хочеш намалювати почуття.

Тема: Почуття

Метод: Фізична вправа у великій групі

Вікова група: 1–4 клас

Тривалість: прибл. 30 хвилин

Модуль 1

Пантоміма з почуттями

Діти представляють почуття у вигляді пантомім

Мети:

- Потренуватися, як почуття можна виражати без мови
- Розширення словникового запасу щодо почуттів
- Розширення навичок невербального спілкування

Теоретична база:

У «Cool and Safe» діти вчать тому, що є хороші і погані почуття. Почуття можна виражати не тільки вербально, але й невербально за допомогою мови тіла.

Виконання:

- Дайте дітям аркуш і попросіть дітей вибрати одне почуття для показу.
- Одна дитина показує одне почуття, а інші учні повинні впізнати й назвати, яке почуття демонструється.
- Заохочуйте дітей вербалізувати, по чому вони розпізнали почуття або чому їм було важко це зробити.
- Як варіант, дітей можна також розділити на дві групи, які змагаються між собою.
- Ви можете продовжити вправу, заздалегідь попросивши дітей принести маленьке дзеркало, щоб з їх допомогою демонструвати почуття мімічно.

Особливі зауваження для вчителя:

Якщо ви помітите, що деякі учні не розуміють термінів, може бути корисно обговорити їх у класі.

Матеріал:

- Робочий аркуш
- За потреби дзеркальце для кожної дитини

Робочий аркуш Пантоміма з почуттями

Модуль 1

Вибери почуття, а потім продемонструй їх за допомогою міміки (без використання слів).

схвильований	фрустрований	полегшений	виснажений	розслаблений	втомлений
незадоволений	напружений	збитий з пантелику	здивований	захищений	панічний
здивований	пожвавлений	знуджений	жвавий	розлючений	допитливий
ображений	боязливий	сердитий	захоплений	самотній	розчарований
веселий	знервований	сміливий	безпорадний	утішний	нервовий
нетерплячий	нещасний	зворушений	невпевнений	зачарований	гнівний
радісний	зневірений	наляканий	гордий	напружений	спокійний
зраділий	неспокійний	погідний	закоханий	сумний	щасливий

Тема: Почуття

Метод: Розігрів чи завершальний етап у великій групі

Вікова група: підходить для кожної вікової групи

Тривалість: прибл. 10 хвилин

Модуль 1

Звіт про почуттєву погоду

Призначити почуттю символ погоди та вказати, по чому це відчувається

Мети:

- Знайти доступ до власних почуттів
- Висловлення почуттів на невербальному рівні
- Реєстрація почуттів у всій групі

Теоретична база:

У «Cool and Safe» обговорюються хороші і погані почуття. Перш ніж дитина зможе назвати власні почуття, вона повинна навчитися їх розуміти та класифікувати.

Виконання:

- Використовуйте робочий аркуш як основу.
- Тепер ви можете натягнути мотузку в класній кімнаті і попросити дітей прикріпити до неї прищіпками
- вирізані символи погоди, або повісити символи на дошці і попросити дітей приклеїти кольорову липку крапку на відповідну картинку відповідно до своїх почуттів.
- Діти можуть, але не зобов'язані пояснювати, чому вони обрали той чи інший символ.

Особливі зауваження для вчителя:

Ви повинні мотивувати дітей слухати самих себе, а не приєднуватися до друга/друзів. Дайте зрозуміти під час або після вправи, що почуття можуть знову змінитися, тобто, наприклад, наступного дня можна вибрати зовсім інше зображення.

Матеріал:

- Робочий аркуш
- Кольорові липкі крапки чи прищіпки
- За потреби мотузка

Тема: Безпека, відповідальність

Метод: структурована дискусія у великій групі

Вікова група: 1–4 клас

Тривалість: прибл. 30 хвилин

Модуль 1

«Тепер я піду!»

Групова дискусія на тему про повідомлення

Мети:

- Поглиблення знань про те, коли і як повідомляти
- Зміцнення почуття відповідальності
- Пояснення заходів безпеки

Теоретична база:

«Cool and Safe» наголошує, що діти повинні розповідати батькам, куди вони йдуть і коли повернуться. У цій вправі обговорюються приклади.

Виконання:

- Опрацюйте з дітьми доданий робочий аркуш.
- Після цього разом подумайте, що говорить за, а що проти повідомлення батькам.
- Ви можете використовувати наступні ключові питання:
  - Чому важливо говорити батькам, куди ти йдеш?
(у надзвичайній ситуації їм не потрібно спочатку шукати дитину; більш швидка допомога; якщо дитина відсутня і не сказала, що її не буде, батьки знають, що щось не так)
  - Чому їм потрібно казали, як довго вас не буде?
(щоб уникнути зайвих хвилювань; у разі зникнення допомогу можна викликати якомога швидше; якщо ти не повертаєшся додому в узгоджений час, батьки знають, що щось не так)
  - Чи ви знаєте ситуації, в яких ви також хотіли б знати, куди пішла певна людина і коли вона повернеться? Як ви себе почували?
  - Чи досить взяти з собою мобільний телефон?
(Ні, просто взяти його з собою недостатньо, оскільки у вас може розрядитися акумулятор, ви можете опинитися в мертвій зоні або загубити телефон.)
  - Чи достатньо, якщо про ваше місцеперебування знає ваш найкращий друг?
(Ні, тому що батьки не можуть знати, хто знає, де знаходиться дитина.)
  - Як ви думаєте, чому ваші батьки зляться, коли ви приходите додому надто пізно?
(бо вони хвилюються; бо домовленості не виконуються)
- Тоді ви можете разом з дітьми подумати про інші ситуації, в яких батькам або принаймні іншим дорослим було б важливо знати про місце перебування дитини.
- Після бесіди попросіть дітей згадати відповідну вправу «Cool and Safe» і попрацюйте з ними, щоб зібрати на дошці різні можливості проінформувати дорослого (пряма розмова; залишити записку; Написати смс; зателефонувати).
- Щоб кожен міг усвідомити це, тепер можна попросити всіх дітей, намалювати ці чотири варіанти на аркуші паперу.

Тема: Безпека, відповідальність
Метод: структурована дискусія у великій групі
Вікова група: 1–4 клас
Тривалість: прибл. 30 хвилин

Модуль 1

Особливі зауваження для вчителя:

Також будьте відкритими до відповідей дітей, якщо, з їхньої точки зору, є зрозумілі аргументи на користь того, що батьків інформувати не потрібно. Після цього ще раз обговоріть, чому батькам все рівно важливо знати, де зараз знаходиться дитина.

Матеріал:

- Робочий аркуш

Софія навчається в четвертому класі і має дуже високу успішність. Її батьки часто суворі з нею, тому що хочуть, щоб Софія пішла до середньої школи, а колись ще й у вищий навчальний заклад. Через це вона не часто має час бавитися з іншими. Але вже кілька тижнів вона дуже добре дружить зі своєю новою однокласницею Монікою.

Одного разу їхня вчителька музики захворіла і класний керівник каже їм, що наступного дня останнього уроку не буде. Моніка запитує Софію, чи не хотіла б вона побавитися разом у час, що звільнився. Софія боїться, що батьки їй цього не дозволять, і думає, що їй тепер робити.

Що би ти відповів на смс від Софії?

Майк домовився зустрітися з Андреасом, щоб пограти в комп'ютерні ігри. Оскільки його мами зараз немає, він залишає їй записку. Потім він їде на велосипеді до Андреаса, який уже чекає на нього. Андреас просто сяє і гордо тримає в руках свій новий скейтборд, який йому вчора подарував дядько.

Він пропонує разом поїхати в скейт-парк на іншому кінці міста. Там вони можуть разом випробувати подарунок. Майк у захопленні. Вони швидко кріплять скейт на велосипеді Андреаса і поспішають у скейт-парк.

Що забув Майк?

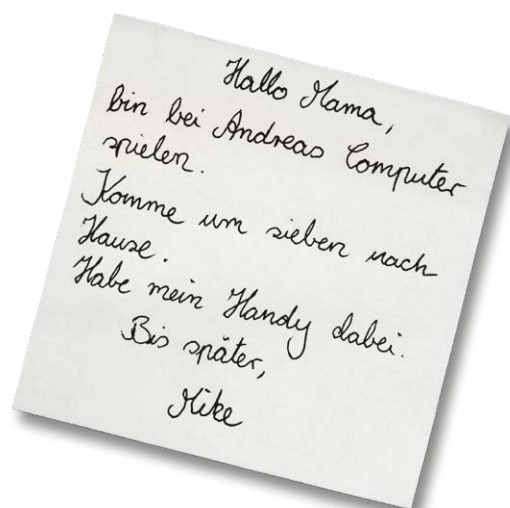

Тема: Таємниці, конфіденційність
Метод: Групова розмова
Вікова група: 1–4 клас
Тривалість: прибл. 20 хвилин

Модуль 1

«Я знаю дещо, чого ти не знаєш».

Спільний розгляд теми про таємниці

Мети:

- Вміти розрізняти хороші та погані таємниці
- Поглиблені знання про те, хто може виступати в якості довіреної особи
- Усвідомлення того, що таємниця також може бути хорошою і важливою

Теоретична база:

У «Cool and Safe» пояснюється, що є хороші та погані таємниці, щоб діти могли звернутися по допомогу до довіреної особи, коли це може знадобитися. Це може вимагати спільного роздуму, оскільки не кожній дитині завжди зрозуміло, що є хорошими та поганими таємницями.

Виконання:

- Запропонуйте дітям сісти у коло і розпочати дискусію на цю тему.
- Можливі відкриті питання:
  - Що таке таємниця?
(таємниця – це знання, яке мають лише деякі люди і приховують його від інших)
  - Чи можеш ти не відкривати таємницю іншим?
(це залежить від того, хороша це таємниця чи погана)
  - Що таке хороша таємниця? Що таке погана таємниця?
(хороша таємниця: немає поганих почуттів, ніхто не постраждає; погана таємниця: погана таємниця: погані почуття, хтось постраждає)
  - Які почуття викликає хороша чи погана таємниця?
(хороша таємниця: радість, захоплення, хвилювання, збудження; погана таємниця: біль у животі, біль голови, занепокоєння, млявість, втома, страх, ноги підломлюються від страху)
  - Кому ти завжди можеш довіритися, коли не впевнений, чи дозволено тобі розповісти певну таємницю? (будь-яка людина, якій ви довіряєте; телефон довіри)
  - Ти коли-небудь випадково ділився секретом з кимось, коли насправді не хотів?
  - Як це, коли хтось розповідає секрет після того, як його попросили цього не робити?
(відобразить протиріччя, з одного боку, звільнення / порятунком для поганих таємниць але зрада / зловживання довірою для хороших таємниць)

Особливі зауваження для вчителя:

Спробуйте розрізнити, що навіть нібито хороша таємниця іноді може бути поганою для інших людей – поясніть, що це завжди так, коли когось виключають із групи.

Матеріал:

- матеріали не потрібні

Тема: Самовизначення, усвідомлення тіла
Метод: Фізична вправа як індивідуальна робота
Вікова група: 1–4 клас
Тривалість: прибл. 45 хвилин

Модуль 1

Плакат із зображенням людського тіла

Створення малюнка на тему прийнятності доторків

Мети:

- Поглиблення знань про різні відчуття при доторку до тіла
- Розуміння індивідуальних обмежень і потреб при доторках

Теоретична база:

У «Cool and Safe» діти дізнаються, які права вони мають щодо свого тіла.. Самовизначення у сенсі розвитку особистості (ст. 2, п. 1 Основного Закону) та індивідуальне самовизначення щодо власного тіла є центральною темою, яку слід поглибити у цій вправі.

Виконання:

- Скопіюйте та роздайте робочий аркуш, даючи хлопчикам та дівчаткам робочий аркуш із відповідною статтю.
- Запропонуйте дітям позначити на власних аркушах, де їм подобається, щоб до них торкалися, а де – ні.
- Зберіть зображення і розпочніть дискусію у класі.

Тут можуть бути корисними наступні питання:

- Де тобі подобається, щоб до тебе торкалися, і хто?
- Чи є люди, яким заборонено торкатися там?
(Показати різницю між різними групами людей – знайомими та менш знайомими людьми)
- Це однаково для всіх дітей?
(Пояснити, що це може відрізнятися для різних дітей; врахувати культурні відмінності)
- Чи може змінитися місце, де ви любите, щоб до вас торкалися?
(Пояснити, що це може змінитися з віком – наприклад, дозволити батькам витирати тебе після прийняття ванни; зміни також залежно від ситуації – наприклад, поцілунки перед сном або на шкільному подвір'ї)

Особливі зауваження для вчителя:

Поважати рішення дитини, якщо вона не хоче брати участь у вправі або покидає заняття.

Матеріал:

- Робочий аркуш
- Кольорові олівці

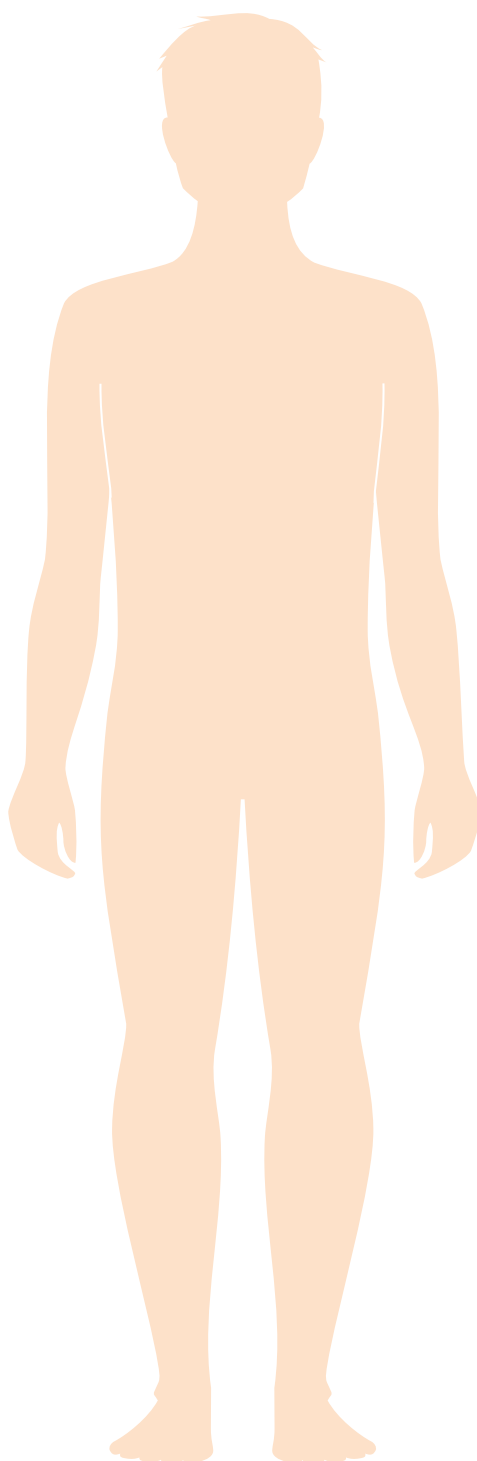

Робочий аркуш

Плакат із зображенням тіла хлопчика

Модуль 1

Подумай, як називаються частини тіла. Чи ти знаєш слово для кожної частини тіла? Познач місця, де ти любиш, щоб тебе торкалися, і місця, де ти не любиш, щоб тебе торкалися. Використовуй два різних кольори.

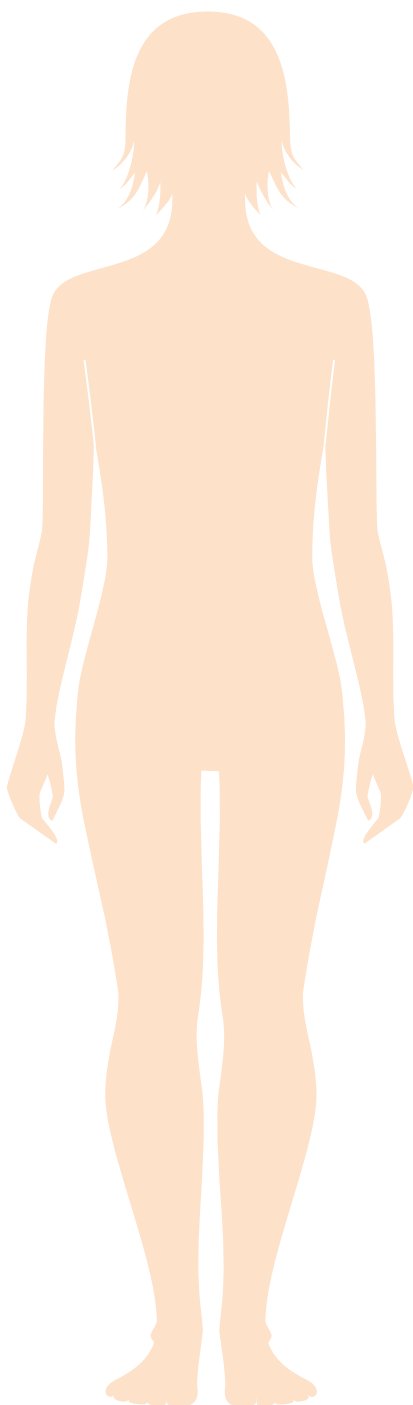

Робочий аркуш

Плакат із зображенням тіла дівчинки

Модуль 1

Подумай, як називаються частини тіла. Чи ти знаєш слово для кожної частини тіла? Познач місця, де ти любиш, щоб тебе торкалися, і місця, де ти не любиш, щоб тебе торкалися. Використовуй два різних кольори.

Тема: Відстоювання своїх прав
Метод: Рефлексія чи вступ до теми
Вікова група: 1–4 клас
Тривалість: прибл. 15 хвилин

Модуль 1

Моє повне право

Діти знайомляться з ситуаціями, в яких вони повинні відстоювати свої права

Мети:

- Дати дітям зрозуміти, які права вони мають
- Показати дітям, коли вони мають право сказати «Ні».

Теоретична база:

В «Cool and Safe» пояснюється, що діти мають права. Під час цієї вправи діти повинні зрозуміти, що від ситуації залежить, коли вони повинні відстоювати свої права, а коли ні.

Виконання:

- Діти отримують робочий аркуш і повинні заповнити його самостійно або разом з учнем, який сидить поруч.
- Завдання полягає в тому, щоб оцінити, в якій із представлених ситуацій доцільно і правильно захищатися, а коли ні.
- Потім робочий аркуш обговорюється разом.
Водночас слід розглянути такі питання:
  - Що можуть зробити діти, щоб відстояти свої права?
(Спробувати поговорити з причетними; докладно викласти власні причини та аргументи)
  - Чому важливо, що іноді інші люди теж мають право?
(Деякі заборони захищають дітей – наприклад, фільми з 18 років чи невідповідні веб-сайти; іноді потрібно вирішити, що краще для більшої групи – наприклад, сім'ї)
- Розв'язки для прикладів:
  - Приклади 1, 3, 4 і 7: Дитина може відстоювати своє право
  - Приклади 2, 5, 6 і 8: Дитина не має на це права

Матеріал:

- Робочий аркуш

Познач, чи може і чи повинна дитина заявити про своє право сказати «стоп» у представленій ситуації. Відміть «галочкою» комірку для варіанта, де дитина може заявити свої права.

Якщо дитина не має права, відміть цю комірку хрестиком. Останнє поле вільне. Вигадай для нього ситуацію і запиши її. Виріши також і для цієї ситуації, чи повинна дитина говорити «Стоп!», чи ні.

1. Ліза любить вести щоденник. Вона не хоче, щоб хтось його читав. Її мати бере щоденник, щоб погортати його. Ліза каже, що цього робити не можна. ☐
2. Макс не хоче йти вранці до школи, бо не відпочив. Але його батьки вимагають, щоб він пішов до школи. Макс відмовляється, залишається у ліжку і натягує ковдру на голову. ☐
3. Ганнес сидить у своїй кімнаті і розмовляє зі своїм другом Паулем. Раптом у двері заходить його маленька сестричка і сідає на його ліжко. Ганнес вимагає, щоб вона стукала в двері, перш ніж увійти, і він потім вирішить, чи може вона увійти. ☐
4. Коли Клара повертається додому, вона бачить на кухонному столі розпечатаний лист від свого друга по переписці. Лист адресований їй. Вона йде до матері і скаржиться, що її листи просто беруть і відкривають. ☐
5. Батьки Оле повинні переїхати. Тому Оле доведеться перейти в іншу школу. Оле вважає цей переїзд неправильним і не хоче переїжджати. Оле каже, що краще не переїжджати і каже, що це його право вибирати, де йому жити. ☐
6. Патрік хоче подивитися фільм і дістає з полиці DVD-диск, на якому написано, що його дозволяється переглядати у віці від 18 років. Мати відразу ж забирає у нього DVD-диск і каже, що він занадто молодий для цього фільму. Патрік вимагає, щоб він міг сам вирішувати, що він може дивитися. ☐
7. На вихідні Лена має поїхати до дядька, бо мама в лікарні, а батько має багато працювати. Вона боїться свого дядька і відмовляється їхати до нього. Вона просить знайти інше рішення. ☐
8. Кевін дуже любить сидіти за комп'ютером і подорожувати в Інтернеті. Але його дратує те, що батьки дуже уважно ставляться до того, чим він там займається, і що він навіть не може відвідати деякі сайти. Він вимагає, щоб самому могли це визначити. ☐
9. А тут буде твій власний приклад: _____ ☐

Тема: Хороші і погані таємниці
Метод: Групова гра
Вікова група: 3–4 клас
Тривалість: прибл. 45 хвилин

Модуль 1

Надзвичайна таємниця: добра чи погана?

Вікторина на тему «гарні і погані таємниці»

Мети:

- Вміти розрізняти хороші та погані таємниці
- Усвідомлення того, що таємниця також може бути хорошою і важливою
- Роздуми про поводження з різними типами таємниць

Теоретична база:

Діти повинні навчитися класифікувати різні типи таємниць відповідно до того, хороші вони чи погані. Ця вправа покликана допомогти їм розвинути уявлення про те, коли ділитися таємницею, а коли ні.

Виконання:

- У довільному порядку зачитуйте по одній із таємниць (див. матеріал).
- Діти повинні вирішувати, чи є приклад хорошою чи поганою таємницею.
- Якщо доступне велике приміщення, діти можуть прийняти рішення, наприклад, забігши в певний кут приміщення. Якщо таке приміщення недоступне, діти можуть використовувати паперові зображення (див. робочий аркуш), щоб повідомити про своє рішення з місця, піднявши їх.
- Коли діти приймуть рішення, задайте їм кілька питань:
  - Чому ви прийняли таке рішення?
(Виясніть, яка група прийняла правильне рішення.)
  - Що можна зробити з поганими таємницями?
(записати; зателефонувати до служби довіри; розповісти про це батькам; розповісти комусь, кому довіряєш)
  - Кому можна розповісти погані таємниці?
(будь-якій особі, якій ти довіряєш)

Особливі зауваження для вчителя:

Для 3 та 4 класів вправу можна змінити. Тоді інструкція буде такою:

- Кожен із дітей отримує чистий аркуш паперу.
- Тепер кожна дитина повинна подумати про хорошу чи погану таємницю і написати її на аркуші паперу, водночас ніхто не повинен бачити написане.
- Зберіть аркуші.
- Продовжуйте за інструкцією, наведеною вище.

Матеріали:

- за потреби робочий аркуш
- за потреби 1–2 білих аркуші формату DIN A6 на дитину
- за потреби ножиці

Хороші таємниці:

1. Батьки Лізи запланували свято на її 10-й день народження і запросили всіх її друзів. Оскільки Ліза не повинна нічого знати про це, усі повинні тримати свято в таємниці.
2. Тіно бачить, що його шкільний друг Лукас ходить на балет. Але Лукас не хоче, щоб інші в класі дізналися про це, тому що він боїться, що над ним будуть насміхатися. Він просить Тіно не розголошувати цю таємницю.
3. Аннабель дуже подобається Тім, але вона не хоче, щоб хтось про це дізнався. Коли її подруга Леоні відвідує її, вона бачить аркуш паперу, на якому Аннабель написала багато сердечок та ім'я Тіма. Аннабель просить Леоні нікому про це не розповідати.
4. У Сарі десь вже з місяць з'явилася нова найкраща подруга: Моніка. Сьогодні вона показує Моніці свою таємну схованку: це маленька печера в лісі, куди вона завжди ходить бавитися, читати і думати. Вона пропонує Моніці бавитися там з нею. Але ніхто інший не повинен знати про печеру!
5. Леонард грає у футбол в клубі. В останній грі не реалізував пенальті. Тепер він таємно тренується бити пенальті зі своїм другом Ніко. Він просить Ніко зберегти таємницю, щоб він міг здивувати всіх на наступному тренуванні.

Погані таємниці:

1. Каро повертається до класної кімнати. Якраз збираючись увійти всередину, вона бачить хлопчика. Той дістає щось із чужого шкільного ранця й швидко кладе до кишені брюк. Хлопчик просить її нікому про це не розповідати. Пізніше у класі Каро не можуть знайти гаманець.
2. Моріц помітив, що Штефан пише негарні речі про інших в Інтернеті під фальшивим іменем. Коли він каже йому не робити цього, Штефан сміється. Він каже, що може робити все, що захоче, і погрожує розказати, що Моріцу подобається Ліза.
3. На шляху до школи вранці Джем на велосипеді ледве не наїхав на кота. Водночас він зачепив колесом припарковане авто. Через це на авто з'явилася подряпина. Джем думає, чи варто йому приховати цю подію, чи розповісти про це вдома.
4. Спортивний тренер Дімітрія кілька разів запрошував його до себе додому. Але Дімітрію не подобається, як він іноді на нього дивиться і що він іноді торкається його в місцях, стосовно яких він не хоче, щоб його там торкалися. Тренер сказав, що Дімітрій не повинен ні з ким говорити про це, інакше його виключать із команди.
5. Мелані, Софія, Макс і Карл знаходяться разом у відкритому басейні. Того дня там був і старший хлопчик із їх школи. Коли вони бавляться у воді, він постійно намагається стягти з інших плавки, хоча вони цього не хочуть. Він каже їм, щоб вони не розповідати про це нікому.

Хороша таємниця:

Погана таємниця:

Тема: хороші таємниці

Метод: креативна вправа для роботи самому чи у парі

Вікова група: 2–4 клас

Тривалість: прибл. 45 хвилин

Модуль 1

Наш таємний код

Тема таємниць розглядається ще раз на прикладі таємного письма

Мети:

- Навчити дітей, що хороші таємниці можуть мати сенс
- Диференційований розгляд хороших таємниць

Теоретична база:

Діти творчо опрацьовують тему хороших таємниць, спираючись на історію про таємне письмо у «Cool and Safe».

Виконання:

- Ця вправа буде особливо корисною після уроку «Я знаю дещо, чого ти не знаєш».
- На робочому аркуші ви знайдете різні методи таємного письма, які можна випробувати разом.
- Але ви також можете спонукати дітей вносити власні ідеї та винаходити абсолютно нову форму таємного письма чи секретної мови.
- Подумайте разом з дітьми, які таємниці можна, а які не можна закодувати за допомогою секретного коду.
- Поставте такі питання для роздумів:
  - Коли не можна використовувати таємне письмо?
(під час уроків у класі; (для записок для батьків і т.п.)
  - Кому можна розповісти про таємне письмо?
(Якщо всі відчувають себе комфортно стосовно цього, таємне письмо слід розкрити лише після консультації з іншими посвяченими)
  - Коли таємне письмо не є хорошою таємницею?
(Коли використовується для того, щоб виключити інших з групи або насміятися з них)

Особливі зауваження для вчителя:

Зазначте, що таємне письмо не є хорошим, якщо використовується для виключення інших дітей з групи.

Матеріал:

- Залежить від таємного письма

Дзеркальне письмо

Це працює так:

Кожна буква і все речення пишуться дзеркально перевернуто.

Дзеркальне письмо найкраще писати і розшифровувати за допомогою кишенькового дзеркальця.

Роздільний код

Це працює так:

Просто написати текст малими літерами і поставити пробіли в незвичайних місцях.

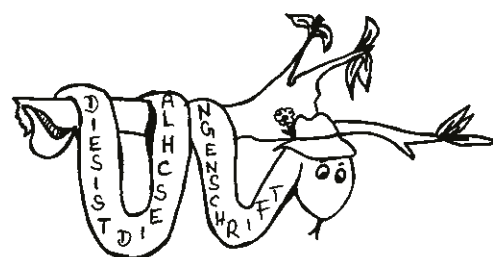
Це може, наприклад, виглядати ось так:

di esi stga rnichts oeinf ach, do chm itetw as übu ngklap ptess iche rschn ell.

Змійне письмо

Це працює так:

У першій колонці напишіть кожну літеру зверху вниз, у другому рядку знизу вгору, у третьому знову зверху вниз і так далі. Тоді текст читається не зліва направо, а хвилястими лініями.

Письмо ABC

Це працює так:

У першому рядку абетка стоїть у правильному порядку, а в другому – у зворотному порядку (умляючи також можна використовувати, якщо необхідно). Тепер текст пишеться таким чином, що літери з другого рядка по черзі беруться замість правильних літер.

Це може, наприклад, виглядати ось так:

VRMV MVFV HXSIRUG.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
Z	Y	X	W	V	U	T	S	R	Q	P	O	N	M	L	K	J	I	H	G	F	E	D	C	B	A

Другий рядок також можна заповнити цифрами.

Симпатичне чорнило

Це працює так:

Повідомлення можна залишити на аркуші паперу за допомогою зубочистки та лимонного соку. Якщо аркуш потім акуратно пропрасувати праскою або потримати під сильною лампочкою, напис стане видно.

Увага! Будьте обережні, щоб не перегріти папір, бо він може спалахнути!

Тема: Відчуття спільноти, приналежність, сила
Метод: Рухова вправа (квач) у великій групі
Вікова група: 2–4 клас
Тривалість: прибл. 20 хвилин

Модуль 2

Разом ми сильні

Квач для хорошого почуття групи

Мети:

- Відчути і поглибити відчуття спільноти
- Пережити позитивні враження разом з однокласниками

Теоретична база:

Завдяки позитивному досвіду приналежності до групи діти частіше шукають близькості та сили спільноти навіть у ризикованих ситуаціях. Це може стати важливою допомогою в небезпечних ситуаціях.

Виконання:

- Визначається ігрове поле (спортивний зал або шкільне подвір'я). Ігрове поле має 2 кінці – старт і фініш. На одному кінці (фініш) стоять ловці, а на іншому кінці (старт) – діти, яких ловлять.
- Завдання дітей – дістатися до фінішу так, щоб їх не спіймали.
- Спочатку 2 або 3 дитини призначаються ловцями, які будуть ловити решту дітей.
- Дітям дозволяється рухатися по полю лише тоді, коли вони одні.
- Якщо 2 дитини тримаються за руки, їх не можна зловити, але й бігти їм заборонено. Тобто діти повинні чергувати стояння разом (максимум 3 секунди) і біг до фінішу.
- Ви як учитель даєте сигнал на старт.
- Після цього ловці намагаються спіймати інших дітей. Вони в свою чергу намагаються дістатися з одного боку поля до іншого.
- Якщо дитину спіймали, вона повинна залишити поле і більше не має права грати в цьому раунді.
- Особливо важливим є подальше обговорення гри. Для цього ви можете поставити наступні питання:
  - Як тобі було отримати від когось допомогу?
  - Чи сподобалася тобі допомога інших?
  - Як ти почувався, коли не міг знайти когось, хто б взяв тебе за руку?
  - хто б взяв тебе за руку?
  - Чому важливо іноді діяти в рамках групи і в реальному житті?*(У групі з вами може статися менше; група пропонує захист; за необхідності можна покликати на допомогу; важливо не розлучатися як група)*

Особливі зауваження для вчителя:

Слідкуйте за тим, щоб діти дійсно чергували стояння разом і біг поодиноці, щоб гра гарно продовжувалася.

Матеріал:

- матеріали не потрібні

Тема: Безпека, близькість і відстань
Метод: Рольова гра у великій або малій групі
Вікова група: 1–4 клас
Тривалість: прибіл. 20 хвилин

Модуль 2

«Давай, підійди до авто!»

Для відпрацювання достатньої дистанції використовується припаркована машина

Мети:

- Покращення обізнаності про можливі небезпечні ситуації, розповідь про варіанти дій
- Розширення досвіду близькості та відстані

Теоретична база:

У «Cool and Safe» діти вчатьс я тримати достатню відстань від чужих авто. Під час цієї вправи діти можуть спробувати, як далеко вони повинні триматися подалі від автомобіля, щоб уникнути небезпеки.

Виконання:

- Підіть з дітьми на шкільну парковку, де стоїть припарковане авто. Якщо це можливо, сядьте в авто чи нехай в авто сяде інший дорослий. Покажіть дітям, як далеко ваша рука може простягнутися з відкритого вікна авто і як далеко вони повинні бути через це.
- Поставте дітям різні питання і нехай вони потренуються:
  - Як близько слід підійти до автомобіля?
(триматися на відстані не менше 3 кроків)
  - Що робити, якщо дорослий простягає руку?
(відійти, сказати «Ні», покликати на допомогу)
  - Чи варто сідати в автомобіль, якщо обіцяють іграшку?
(ні, ніколи не сідати в чужий автомобіль)
  - Як голосно треба говорити, відповідаючи на запитання дорослого?
(завжди говорити достатньо голосно, щоб інші люди могли почути те, що говориться; краще говорити голосніше, а не підходити ближче)

Особливі зауваження для вчителя:

Будьте обережні, щоб не налякати дітей. Якщо це можливо, попросіть іншу особу допомогти вам на уроці.

Матеріал:

- Припаркований автомобіль

Тема: Практика мовних і тілесних стверджень
Метод: Фізична вправа як вправа з партнером
Вікова група: 2–4 клас
Тривалість: прибіл. 10 хвилин

Модуль 2

«Підійди!» – «Йди геть!»

Невербальна та вербальна вправа, щоб вимагати дистанції від іншої людини

Мети:

- Підтримувати зоровий контакт, розуміти міміку іншої людини
- Зважена поза
- Голосна вербалізація

Теоретична база:

Деяким дітям важко стверджувати себе на словах і мовою тіла у спілкуванні з іншою людиною та донести свою думку. Потрібно, щоб вони потренувалися в цьому.

Виконання:

- Станьте з дітьми у два ряди один навпроти іншого, діти діляться на пари і дивляться один на одного.
- У кожній парі одна дитина починає жестикулювати руками і говорити «Підійди!». сказати Друга дитина відповідає заперечувальним жестом рукою «Йди геть!». Потім можна помінятися ролями.
- Наприкінці проводиться коротке обговорювання з дітьми:
  - Як тобі було говорити голосно?
  - Що для тебе змінилося?
  - Що ви побачили і спостерігали?

Особливі зауваження для вчителя:

Дорослі також можуть виконувати цю вправу зі школярами. Дорослий може говорити «Підійди!», а дитина заперечує і відкидає цю пропозицію.

Матеріал:

- матеріали не потрібні

Тема: Поїздка у автомобілі з іншими особами
Метод: Індивідуальна робота / самостійна робота в класі
Вікова група: 2–4 клас
Тривалість: прибл. 10 хвилин

Модуль 2

Угода про те, з ким можна їздити

Підготовка особистої угоди про те, з ким можна їздити

Мети:

- Сприймати власні відчуття
- Робота з темами «Хто для мене чужий/незнайомий?» і «Кому я довіряю?»
- Сприяння спілкуванню дитини і дорослих

Теоретична база:

Діти часто не усвідомлюють небезпеки для себе, коли їдуть в автомобілі з іншими, і не бачать ніякої небезпеки заздалегідь. Тому тему «Поїздка у автомобілі з іншими особами» слід ще раз пройти та забезпечити більшу впевненість у собі.

Виконання:

- У додатку наведений шаблон угоди про те, з ким можна їздити, для копіювання.
- Діти повинні подумати, з ким вони можуть їздити, і обговорити це вдома. Потім угоду слід зафіксувати в письмовій формі.
- Діти повинні добре подумати, з ким вони хотіли б їздити. Тут вирішальне значення має емоційне сприйняття дитини. Дайте достатньо часу для виконання завдання.
- Потім діти отримають домашнє завдання. Взяти з собою угоду про те, з ким можна їздити, та обговорити її зі своїми законними опікунами.
- Наступного дня діти передадуть вам обговорену вдома угоду.

Особливі зауваження для вчителя:

Наступного дня переконайтеся, що кожна дитина передала вам угоду про те, з ким можна їздити. Зробіть копію угоди для кожної дитини і віддайте дітям ці копії.

Матеріал:

- Робочий аркуш

Робочий аркуш

Угода про те, з ким можна їздити

Модуль 2

Звичайно, ти іноді їдиш не лише з батьками, але й з іншими дорослими.

З цієї причини важливо, щоб ти і твої батьки добре подумали, з ким тобі дозволено їздити.

Для цього призначена ця **УГОДА ПРО ТЕ, З КИМ МОЖНА ЇЗДИТИ**.

Крок 1: Добре подумай, з якими дорослими тобі дозволено їздити. Подумай, як ти ставишся до певних людей і до яких дорослих ти маєш довіру. Не записуй занадто багато людей в угоду про те, з ким можна їздити, замість цього зосередься на записі двох-трьох дорослих і уважно прислухайся до своїх відчуттів.

Крок 2: Після того, як ти все ретельно продумав та записав дорослих, візьми цю угоду додому.

Крок 3: Потім обговори угоду з батьками. Можливо, ти або вони згадаєте ще когось, хто може забирати тебе зі школи. Обговори це з батьками і продовжуй прислухатися до своїх відчуттів!

Крок 4: Після того, як ти все обговорив вдома, ти передашиш угоду своєму вчителю. Вчитель може зробити тобі копію угоди про те, з ким можна їздити.

Сподіваємося, що заповнення угоди тобі сподобається!

Робочий аркуш

Угода про те, з ким можна їздити

Модуль 2

УГОДА ПРО ТЕ, З КИМ МОЖНА ЇЗДИТИ

між

_____ і _____
(ім'я дитини) (ім'я особи, яка має батьківські права)

Цим ми заявляємо, що ми домовилися про наступних осіб, у авто яких

_____ може їздити:
(ім'я дитини)

Прізвище, ім'я	Адреса (вулиця, населений пункт)	Телефон
		Стационарний телефон: Моб. телефон:
		Стационарний телефон: Моб. телефон:
		Стационарний телефон: Моб. телефон:

Цим ми заявляємо, що у разі будь-яких змін негайно зв'яжемося зі школою, а також повідомимо відповідального класного керівника про зміни.

Дата: _____

Підпис дитини: _____

Підпис особи, яка має батьківські права: _____

Тема: Сила, наполегливість, відкидання неприємних речей

Метод: Групова вправа

Вікова група: 1–4 клас

Тривалість: прибл. 10 хвилин

Модуль 2

Скажи «Ні», як лев!

Різні методи сказати «Ні».

Мети:

- Вміти сказати «Ні» (вербально і невербально).
- Можливість краще оцінювати власне тіло та голос.

Теоретична база:

У «Cool and Safe» діти вчаться тому, що казати «Ні» – це важливо. У рамках цієї вправи діти можуть практично потренуватися говорити «Ні». Вони вчаться захищати власну думку та активно зміцнювати свій внутрішній захист за допомогою вербальних висловлювань.

Виконання:

- Діти об'єднуються в групи по двоє.
- Потім обидві дитини однієї групи повинні стати один навпроти одного на досить великій відстані; таким чином діляться і стають у два ряди усі діти класу.
- Тепер учні спочатку пробують висловити заперечення вербально. Спочатку це пробує один ряд, а потім інший.
- Дитина, яка якраз не каже «Ні», повинна почати бігти, звернути увагу на поданий сигнал і зупинитися лише тоді, коли зрозуміє чітке, однозначне «Ні».
- Заохочуйте дітей пробувати різні гучності та інтенсивність.
- Потім ви можете повторити вправу і попросити дітей сказати «ні» лише своїм тілом (*похитати головою; відвернутися; жестикулювати вказівним пальцем; хмуритися; ігнорувати іншу людину*).
- На третьому етапі ви можете зробити ту ж вправу трохи креативнішою.
- Запитайте дітей, як, на вашу думку, тварини сказали би «Ні» невербально та вербально, якби вони вміли говорити? Заохочуйте учнів спробувати це [наприклад: - ведмідь? (*енергійно, голосно горлати*); – кішка? (*кокетливо, неголосно нявкати*); – змія? (*оборонна поза, тихе шипіння*); – динозавр / дракон? (*сильно, голосно сичати*); – миша? (*сором'язливо, тихо пищати*)].

- Особливо важливим є подальше обговорення гри.

Для цього ви можете поставити кілька з наступних питань:

- Як для вас було, коли була ваша черга говорити?
- Наскільки легко було сказати «Ні» без слів?
- Що ви відчували, коли мали поводитися як тварина?
- Що вам вдалося легко, а що не дуже?
- Що ви відчували, коли однокласники підходили до вас або говорили «Ні»?
- Коли ви відчували «Ні» особливо чітко, і по чому ви це відчували, почули і/чи побачили?
- Отже, який найкращий спосіб сказати «Ні» в майбутньому, якщо ви хочете, щоб інша людина зрозуміла і поважала ваше «Ні»?

(голосно і чітко, з підтримкою тіла – стоячи прямо, руки вперед тощо)

Тема: Сила, наполегливість, відкидання неприємних речей

Метод: Групова вправа

Вікова група: 1–4 клас

Тривалість: прибл. 10 хвилин

Модуль 2

Особливі зауваження для вчителя:

Заохочуйте дітей виражати «Ні», коли ви помічаєте, що вони мають труднощі з цим.

Матеріал:

- матеріали не потрібні

Тема: Безпечна поведінка в чаті
Метод: Спілкування вдвох
Вікова група: 3–4 клас
Тривалість: прибіл. 15 хвилин

Модуль 3

«Це тебе не стосується!»

Розгляд можливих питань у чаті

Мети:

- Навчитися розмежовуватися
- Вчасне реагування

Теоретична база:

Дорослі, які шукають спілкування з дітьми та підлітками, щоб побудувати довірчі стосунки, також можуть бути і в чаті. Як наслідок, у деяких дітей трапляються неприємні зустрічі в чат-кімнаті і вони пригнічені цим. Мета цієї вправи – донести, яку інформацію не слід розголошувати в чаті, а яку інформацію можна розголошувати з чистою совістю.

Виконання:

- Діти працюють у парах на робочому аркуші й повинні обговорити, які твердження та вирази порушують конфіденційність дитини і не повинні представляти інтересу для фіктивного партнера в чаті.
- Потім діти повинні викреслити ті твердження, які вони вважають неприємними.
- Після цього слід запропонувати обговорення в класі.

Поставте такі питання для роздумів:

- Які твердження здалися вам дивними?
- Чого, на вашу думку, намагалася цим досягти інша людина?
- Чому важливо вийти з чату, якщо вам у ньому стало незручно?
(Іноді в чаті є люди, які хочуть змусити вас надіслати їм фотографії або вказати свою адресу, або їм просто подобається дратувати людей. Чим швидше ви завершите чат, тим менше шансів, що хтось встигне цього досягти.)
- Що ви можете зробити, якщо хтось написав вам щось, що вас лякає або неприємне для вас?
(Вийти з чату; заблокувати користувача; зв'язатися з модераторами в чаті; розповісти про це батькам; зробити скріншот у серйозних випадках)

Особливі зауваження для вчителя:

Дайте зрозуміти, що діти повинні довіряти своїм відчуттям і що вони можуть закінчити розмову або вийти з чату в будь-який момент, якщо він стає для них неприємним.

Матеріал:

- Робочий аркуш

Робочий аркуш Це тебе не стосується!

Модуль 3

Тут ти прочитаєш висловлювання з чату. Уяви, що незнайомець надсилає тобі ці повідомлення. Подивись, які твердження та питання є нормальними, а у випадку з якими слід негайно вийти з чату та розповісти про них батькам.

Викресли питання та твердження, які тобі здаються неприємними чи дивними. Обговори їх з партнером.

Privat mit CrazyC23

(14:14) 🧑 CrazyC23: Hey wie gehts dir? Lust zu chatten?
(14:15) 🧑 PrinzessinSusi: Hey, wie alt bist du?

✓ 😊 ⚠

Privat mit Milow

(14:12) 🧑 Milow: hey wie gehts dir so?
(14:15) 🧑 PrinzessinSusi: Gut und dir?
(14:15) 🧑 Milow: ja auch was machste so?
(14:17) 🧑 Milow: ?
(14:20) 🧑 PrinzessinSusi: Hör Musik und surfe im Internet

✓ 😊 ⚠

Privat mit Fantasiefreund

(09:10) 🧑 Fantasiefreund: Hey, wie alt bist du?
(09:11) 🧑 Mausezähnnchen: Das verrate ich dir nicht!
(09:11) 🧑 Fantasiefreund: Geheimnisvoll...
(09:11) 🧑 Fantasiefreund: 🙄👉
(09:11) 🧑 Fantasiefreund: Du kannst mir vertrauen!
(09:11) 🧑 Fantasiefreund: Bist du allein zu Hause?

✓ 😊 ⚠

Privat mit Wölkchen

(09:04) 🧑 Wölkchen: Kannst du die etwa nicht leiden?
(09:04) 🧑 Wölkchen: tsss
(09:05) 🧑 Wölkchen: Tina...
(09:05) 🧑 Wölkchen: Was ist das auch schon für ein Name
(09:05) 🧑 Wölkchen: Es gibt schon komische Menschen
(09:05) 🧑 Mausezähnnchen: Ja das finde ich aber auch, die ist echt total komisch.
(09:06) 🧑 Mausezähnnchen: 🤪
(09:07) 🧑 Wölkchen: Bist du gut gelaunt heute?
(09:08) 🧑 Mausezähnnchen: Ja geht so, wenn ich etwas über andere lästern kann, gehts mir immer gut.

✓ 😊 ⚠

Viel Spaß beim chatten...

** TobiAusKASSEL_PROFIL hat den Raum verlassen.
** GAST_Wuscheligo hat den Raum betreten ...
** GAST_icecream_fan hat den Raum betreten ...
🗨 GAST_Wuscheligo sagt: Hallo icecream_fan wie gehts?
🗨 GAST_icecream_fan sagt: Hi! Mir geht's gut und dir?
🗨 GAST_Wuscheligo sagt: Danke auch gut!
🗨 GAST_icecream_fan sagt: Hast du eine Web-Cam?
🗨 GAST_Wuscheligo sagt: Nein, und du?
🗨 GAST_icecream_fan sagt: Du brauchst keine Angst zu haben!

Тема: Безпечна поведінка в Інтернеті

Метод: Індивідуальна робота

Вікова група: 3–4 клас

Тривалість: прибл. 25 хвилин

Модуль 3

Лабіринт даних

Лабіринтове завдання щодо безпечної поведінки в Інтернеті

Мети:

- Компетентне поводження з персональними даними
- Оцінка того, хто які дані може отримувати

Теоретична база:

Більшість дітей беззастережно поводяться зі своїми персональними даними в Інтернеті. У «Cool and Safe» вказується на те, що персональні дані не повинні розголошуватися публічно. У цій вправі ще раз повторюються найважливіші правила.

Виконання:

- Діти отримують робочий аркуш із лабіринтами.
- Повинен бути намальований правильний шлях через лабіринт; він закінчиться поведінкою, прийнятною в контексті Інтернету.
- Обговоріть результати разом з дітьми.
- Можливі питання:
  - Ви здивовані, що це рішення правильне?
  - Чи можете ви пояснити, чому це рішення є правильним?

Особливі зауваження для вчителя:

Спочатку нехай діти повністю заповнюють робочий аркуш і лише потім обговорюють рішення у класі.

Матеріал:

- Робочий аркуш

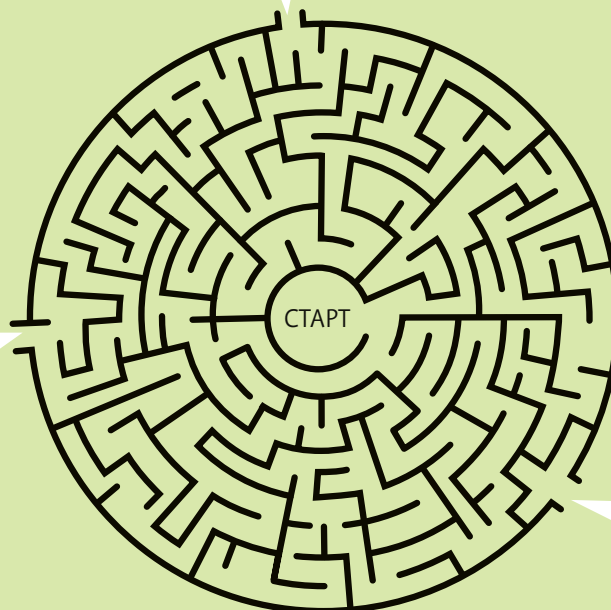

Слідуй через лабіринт до правильного рішення!

Що потрібно зробити в першу чергу, якщо ти хочеш зареєструватися в будь-якому місці в Інтернеті?

Я спочатку зареєструюсь і потім розкажу про це батькам.

Я запитав батьків, чи можу я зареєструватися і завжди спочатку все уважно прочитаю.

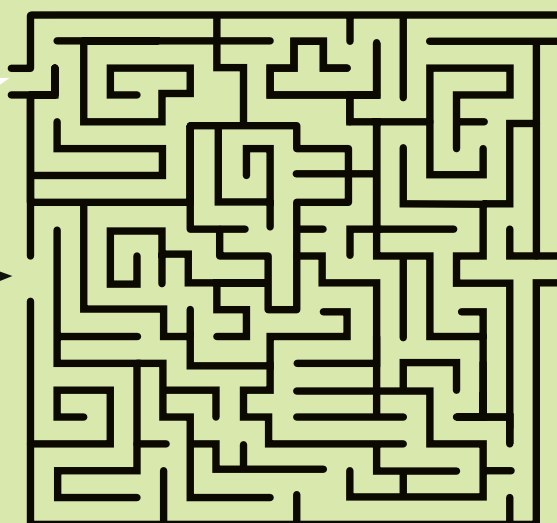

Я зареєструюсь і нічого не скажу про це батькам.

Яку інформацію ти можеш надати в Інтернеті?

Я розповідаю про себе якомога більше, тому що хочу, щоб мене знайшли в Інтернеті.

СТАРТ

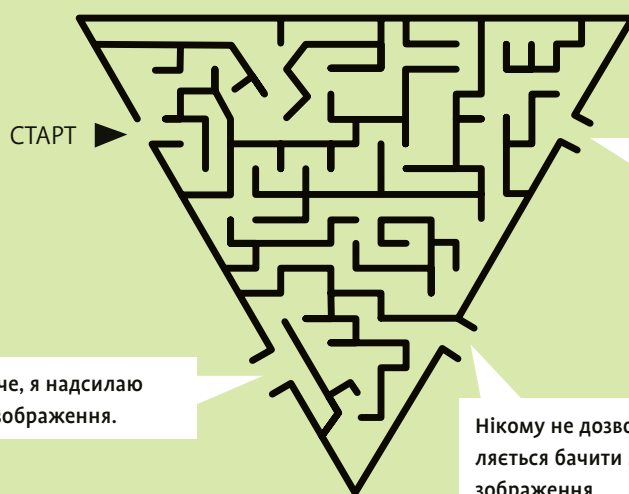

Я показую своє фото у профілі, який бачать усі.

Я ретельно продумую, яку інформацію даю, бо не всі повинні знати про мене все.

Слідуй через лабіринт до правильного рішення!

Які зображення ти б надіслав іншим?

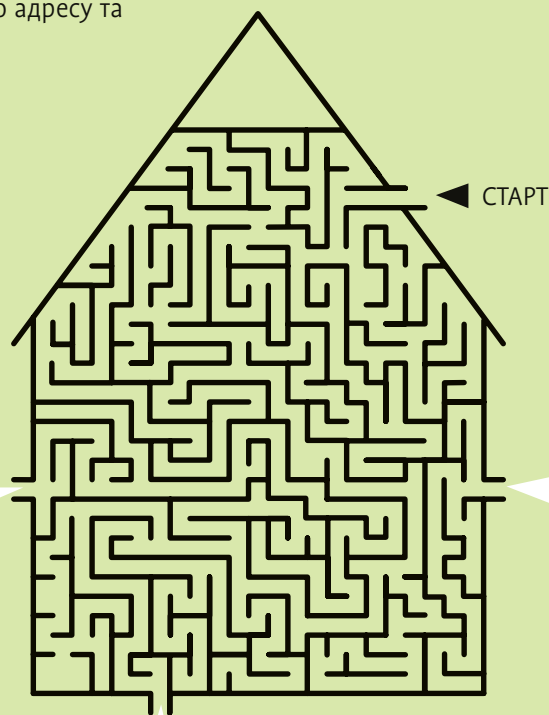

Я дуже ретельно відбираю всі зображення, які надсилаю з комп'ютера, і стежу, щоб їх бачили лише люди, яким я довіряю.

Усім, хто захоче, я надсилаю свої кумедні зображення.

Нікому не дозволяється бачити мої зображення.

Чи варто давати всім свою адресу та номер телефону?

Жодних проблем, що може статися?

Я передаю якомога більше, щоб люди могли мені написати чи подзвонити.

Я ділюся контактною інформацією лише з людьми, яких знаю в реальному житті і яким довіряю.

Тема: Безпечна поведінка в Інтернеті, правила безпечного перебування в Інтернеті

Метод: Рефлексія

Вікова група: 3–4 клас

Тривалість: прибл. 10 хвилин

Модуль 3

Завдяки цьому Інтернет залишається приємним місцем спілкування

Опрацювання теми безпеки даних. Створення списку правил для Інтернету

Мети:

- Ознайомлення з правилами Інтернету, закріплення вивчених правил
- Питання про те, яку інформацію слід оприлюднити в Інтернеті

Теоретична база:

У «Cool and Safe» діти дізнаються, що не варто розголошувати всі дані в Інтернеті. Ця вправа служить для закріплення вивченого і для створення списку правил.

Виконання:

- Нехай діти заповнять робочий аркуш.
- Обговоріть з класом, яку інформацію діти би розкрили для всіх, а яку ні.
  - Яку інформацію можна бачити кожному?
(нік)
  - Ви б виклали своє фото в Інтернет?
(Краще ділитися фотографіями лише з певними людьми і не робити їх загальнодоступними)
  - Яка інформація має бути доступна лише вашим друзям?
(це можна розглядати по-різному, поясніть плюси і мінуси)
- Складіть разом з дітьми список правил Інтернету. Яка поведінка нормальна, а яка ні.

Особливі зауваження для вчителя:

Ви можете написати правила на плакаті й повісити в кабінеті інформатики.

Матеріал:

- Робочий аркуш

Тема: Безпечна поведінка в Інтернеті, правила безпечного перебування в Інтернеті

Метод: Рефлексія

Вікова група: 3–4 клас

Тривалість: прибл. 10 хвилин

Модуль 3

Завдяки цьому Інтернет залишається приємним місцем спілкування

Пропозиції щодо правил для вчителів

Ось можливі правила, які ви можете узгодити зі своїм класом. Звичайно, ви можете використовувати інший порядок у своєму класі та додати більше правил.

1. Я не надсилаю фотографії незнайомим людям.
2. Я використовую під час спілкування у чатах спеціальне ім'я / прізвисько. Я не використовую своє справжнє ім'я.
3. Якщо мене образять у чаті, я звернуся по допомогу і розповім про це.
4. Мені не потрібно терпіти нічого від інших у чаті.
5. Навіть якщо мені хтось не подобається, я не дражню цю особу в Інтернеті.
6. Коли мені ставлять дурні питання, я не відповідаю.
7. Я не зустрічаюсь особисто ні з ким, кого знаю лише з Інтернету.
8. Я спілкуюся у чаті лише з людьми, яких я дійсно знаю зі свого повсякденного життя.
9. Якщо у мене виникають проблеми з іншими в чаті, я розповідаю про це своїм батькам або педагогам.
10. Якщо хтось невідомий запропонує надіслати мені фотографії, я однозначно відмовляюся.
11. Я не повідомляю в Інтернеті, де я живу чи в якій школі навчаюсь.
12. Я нікому в чаті не розкриваю свій вік, стать, зовнішність, адресу, місце проживання, номер телефону та електронну адресу.
13. Якщо хтось хоче поговорити зі мною онлайн про сексуальність, я припиняю розмову.
14. Я спілкуюся лише в модерованих чатах, де я можу отримати допомогу в складній ситуації.

Робочий аркуш

Завдяки цьому Інтернет залишається приємним місцем спілкування

Модуль 3

Ти охоче перебуваєш в Інтернеті?
Тепер ти можеш подумати, що ти знаєш про себе, і про те,
як би ти себе описав. Заповни наступний профіль.

Потім ми обговоримо в класі, яку інформацію можна
поширити в Інтернеті, а яку краще ні.

Мій профіль		Бачити це дозволяється кожному!	Це дозволя- ється бачити не всім!
Прізвище, ім'я		☐	☐
Прізвисько / нік		☐	☐
День народження		☐	☐
Моя стать		☐	☐
Я говорю цими мовами		☐	☐
Моє віросповідання		☐	☐
Моя адреса		☐	☐
Мій номер телефону		☐	☐
Адреса електронної пошти		☐	☐
Брати та сестри		☐	☐
Школа		☐	☐
Мої друзі		☐	☐
Мій улюблений фільм		☐	☐
Моя улюблена музика		☐	☐
Моя улюблена їжа		☐	☐
Моя улюблена книга		☐	☐

Тема: Безпека

Метод: Індивідуальна робота

Вікова група: 3–4 клас

Тривалість: прибл. 10 хвилин

Модуль 4

Сам вдома

Розробка правил для ситуації «Сам вдома»

Мети:

- Розробка стратегій для ситуації «Сам вдома»
- Навчання безпечній поведінці

Теоретична база:

Дітям нагадують, як поводитися безпечно та грамотно, коли вони самі в квартирі чи будинку. Це поглиблення знань, отриманих у «Cool and Safe», про те, що не потрібно відчиняти двері та відповідати на телефонні дзвінки, коли ви вдома самі.

Виконання:

- Роздайте робочі аркуші, і нехай кожна дитина спробує виконати завдання без допомоги. Потім провести загальне обговорення у класі.

Особливі зауваження для вчителя:

Залежно від індивідуальної ситуації дітей або домовленостей з батьками, рішення можуть виглядати по-різному.

Матеріал:

- Робочий аркуш

Робочий аркуш Сам вдома

Модуль 4

Ось деякі правила поведінки, яких ти обов'язково повинен дотримуватися, щоб бути в безпеці вдома, коли ти залишаєшся там сам. Проте є деякі помилки. Перевірте поради щодо поведінки як «дитина-детектив» і викресли неправильні поради щодо поведінки, щоб залишилися лише правильні та безпечні поради.

КОЛИ ТИ САМ ВДОМА ...

... і хтось, кого ти не знаєш, дзвонить у дзвінок, не відчиняй двері.

... і хтось дзвонить у двері, то ти не відчиняєш двері, якщо не впевнений, хто перед дверима (подивись через вікно або запитай через домофон!).

... тоді переконайся, що з сусідами, яких ти добре знаєш, в екстреній ситуації можна зв'язатися по телефону.

... ти повинен знати, як можна зв'язатися з мамою чи татом у надзвичайній ситуації.

... тоді не пускай нікого іншого в дім.

... тоді тобі слід знати номери екстреної допомоги 110 і 112.

... а хтось дзвонить по телефону, ти не повинен показувати, що з тобою немає дорослих. Якщо необхідно, тобі дозволяється брехати (наприклад, моя мама у ванній і передзвонить вам пізніше).

... тоді тримайся подалі від вхідних дверей.

... і дзвонить телефон, ти кажеш, що зараз не можеш говорити, бо ти сам вдома.

... і дзвонять у дверний дзвінок, ти запрошуєш людину увійти, якщо надворі йде дощ.

... тоді в телефоні має бути збережений номер мобільного телефону мами чи тата.

... і дзвонять у двері, можна трішки відчинити двері.

... а перед дверима стоїть знайомий дорослий, ти відчиняєш двері, кажеш, що ти сам вдома, і швидко зачиняєш двері.

... тоді ти можеш створювати повсякденні звуки (увімкнути голосно музику, пиросос, змивати унітаз, грюкнути дверима, увімкнути телевізор тощо), щоб ззовні думали, що вдома багато людей.

Аркуш з рішеннями для вчителів Сам вдома

Модуль 4

Ось деякі правила поведінки, яких ти обов'язково повинен дотримуватися, щоб бути в безпеці вдома, коли ти залишаєшся там сам. Проте є деякі помилки. Перевірте поради щодо поведінки як «дитина-детектив» і викресли неправильні поради щодо поведінки, щоб залишилися лише правильні та безпечні поради.

КОЛИ ТИ САМ ВДОМА ...

... і хтось, кого ти не знаєш, дзвонить у дзвінок, не відчиняй двері.

... і хтось дзвонить у двері, то ти не відчиняєш двері, якщо не впевнений, хто перед дверима (подивись через вікно або запитай через домофон!).

... тоді переконайся, що з сусідами, яких ти добре знаєш, в екстреній ситуації можна зв'язатися по телефону.

... ти повинен знати, як можна зв'язатися з мамою чи татом у надзвичайній ситуації.

... тоді не пускай нікого іншого в дім.

... тоді тобі слід знати номери екстреної допомоги 110 і 112.

... а хтось дзвонить по телефону, ти не повинен показувати, що з тобою немає дорослих. Якщо необхідно, тобі дозволяється брехати (наприклад, моя мама у ванній і передзвонить вам пізніше).

... тоді тримайся подалі від вхідних дверей.

... і дзвонить телефон, ти кажеш, що зараз не можеш говорити, бо ти сам вдома.

... і дзвонять у дверний дзвінок, ти запрошуєш людину увійти, якщо надворі йде дощ.

... тоді в телефоні має бути збережений номер мобільного телефону мами чи тата.

... і дзвонять у двері, можна трішки відчинити двері.

... а перед дверима стоїть знайомий дорослий, ти відчиняєш двері, кажеш, що ти сам вдома, і швидко зачинаєш двері.

... тоді ти можеш створювати повсякденні звуки (увімкнути голосно музику, пилосос, змивати унітаз, грюкнути дверима, увімкнути телевизор тощо), щоб ззовні думали, що вдома багато людей.

Тема: Доторки від відомих осіб
Метод: Індивідуальна робота
Вікова група: 2–4 клас
Тривалість: прибл. 15 хвилин

Модуль 4

«Це дозволяється не кожному!»

Діти вчаться, які доторки від яких людей вони можуть дозволити

Мети:

- Діти можуть розрізняти, яку поведінку від кого вони приймають.
- Вказується на відмінності між різними групами людей.

Теоретична база:

Завдяки «Cool and Safe» діти дізнаються, що можуть самостійно вирішувати, кому дозволено до них торкатися, навіть якщо це відомі їм дорослі. Мета цієї вправи – спонукати дітей замислитися над тим, які доторки та дії вони вважають нормальними, а які неправильними, стосовно різних людей.

Виконання:

- Діти отримують робочий аркуш і мають змогу вказати – кожен для себе, – які доторки та дії описаних осіб сприймаються ними як приємні чи неприємні.
- Потім обговоріть вправу в класі. Справа не в тому, щоб окремі діти презентували свої результати: потрібно ініціювати розмову на такі теми:
  - Що ви помітили під час виконання?
  - Яка особа отримує найбільше галочок, хто отримує найбільше хрестиків?
  - Як ви думаєте, чому це так?

Особливі зауваження для вчителя:

Нагадайте дітям, що немає правильних чи неправильних відповідей і що цей робочий аркуш може бути заповнений різними дітьми по-різному.

Матеріал:

- Робочий аркуш

Робочий аркуш «Це дозволяється не кожному!»

Модуль 4

Не всім дозволено робити з тобою все! Уважно прочитай речення та виріши, що ти дозволяєш, а що ні для яких людей. Немає правильного чи неправильного, вирішуй сам.

Відміть:

особі дозволяється це робити

особі не дозволяється це робити

ХТО МОЖЕ ЩО?	Мати	Батько	Бабуся	Дідусь	Дядько	Друзі	Незна- йомці
Брати мене в автомобіль	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Брати мене на руки	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Бачити мене голим	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Гладити мене по голові	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Цілувати мене	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Обіймати мене	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Робити мені масаж	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Наклеювати мені пластр	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Гримати на мене	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Притискати мене до себе	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Лоскотати мене	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Торкатися до моєї попи	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Приймати разом зі мною ванну	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Дарувати мені подарунки	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Тема: Права дітей по відношенню до дорослих

Метод: Групова консультація

Вікова група: 3–4 клас

Тривалість: прибі. 45 хвилин

Модуль 4

Діти дають поради дітям

Діти консультують один одного щодо прав по відношенню до дорослих

Мети:

- Усвідомлення прав дитини
- Приймати допомогу від інших

Теоретична база:

«Cool and Safe» підкреслює права дітей по відношенню до дорослих. Щоб закріпити це, діти у цій вправі стикаються з можливими порушеннями прав та разом виробляють можливі рішення.

Виконання:

- У пропозиціях для вчителів ви знайдете приклади правопорушень по відношенню до дітей. Ви можете використовувати ці приклади або дозволити дітям створити додаткові. Для цього запропонуйте дітям на чистому аркуші паперу описати ситуацію, в якій не дотримуються прав дитини (ситуація повинна бути пов'язана з темами «Cool and Safe»).
- Зберіть твердження в середині кола стільців або помістіть твердження, які ви вирізали з аркуша, в середину. Потім попросіть когось із дітей витягти одне з тверджень.
- Це твердження стає основою для наступної групової консультації – заплануйте на це приблизно 15 хвилин, а також поділіться цим з класом.
- Хтось з дітей має взяти на себе провідну роль у консультуванні та визначити, хто має право говорити. Принаймні одна дитина повинна записувати ідеї щодо рішень, а ще одна дитина повинна стежити за часом. Одні організаційні завдання можуть виконувати і кілька дітей. Всі інші діти можуть давати поради.
- Завдання дітей – сформулювати ідеї / можливі напрямки дій щодо того, як можна вирішити ситуацію, яку витягли
- для обговорення. Слід також обговорити права дітей.

Особливі зауваження для вчителя:

Не втручайтеся занадто швидко в ситуацію консультування, поки залишайтеся спостерігачем. Не бійтеся дозволити дітям занадто багато у ситуації консультування. Якщо діти-консультанти не можуть запропонувати компетентні рішення, ви можете втрутитися, щоб надати підтримку.

Матеріал:

- Картки картотеки або картки модерації
- Матеріал для записів
- Можливо пропозиції для вчителів (вирізані)

Тітка завжди хоче,
щоб я її поцілував.

Чи можу я сказати їй,
що мені це здається огидним?

Я не люблю роздягатися,
коли інші люди знаходяться у
ванній, але решту моєї родини
це не хвилює.

Чи можу я просто заборонити
їм заходити?

Коли моїх батьків немає,
мій старший брат завжди каже,
що він може вирішувати,
що я можу, а що ні.

Це так?

Якщо я отримую
погану оцінку,
батьки мене б'ють,
але я
дійсно стараюся.

Що мені робити?

Мій батько каже мені,
що я завжди повинен
бути доброзичливим...
Чи я повинен таким бути?

Наша тренерка завжди
заходить до душу, коли ми
приймаємо душ.

Чи їй дозволено це робити?

4. Допоміжна папка

«Підозра стосовно жорстокого поводження з дітьми та сексуалізованого насильства»

Допоміжна папка призначена для підтримки вас у випадку підозри жорстокого поводження з дітьми та сексуалізованого насильства, пропонування допомоги, а також у пошуку підтримки самостійно. Детально папка «Довідка» використовується для підготовки та як перше джерело інформації на випадок тривоги чи невпевненості у дітей під час виконання «Cool and Safe». Нижче ви знайдете огляд можливих відхилень від норми і сигналів від дитини, коли вона зазнала сексуалізованого насильства, кроки, а також інформацію про взаємодію з батьками та форми для документування. Крім того, ви можете взяти з плану «Що, якщо?» (стор. 89) можливості щодо способів врегулювання ситуації у структурований та об'єктивний спосіб. За потреби папку можна розширити за допомогою інформаційних листів для конкретної школи та постійно оновлювати.

4.1 Функція допоміжної папки

При створенні «Cool and Safe» була приділена пильна увага, щоб уникнути вмісту, який важко опрацювати дітям. Однак у такій темі, як сексуалізоване насильство, незважаючи на всю належну обачність, може статися, що діти будуть схвилювані та налякані вмістом. З цієї причини ми хотіли б надати вам важливу інформацію у допоміжній папці, яка допоможе вам добре впоратися з інцидентами.

ВАЖЛИВО

Інтенсивно підготуйтеся до можливого інциденту ще до початку проекту. Ви можете зробити це, уважно прочитавши всю папку.

Повідомте колег, що ви проводите «Cool and Safe», щоб вони теж були готові до можливих інцидентів. Форма відповідного повідомлення наведена на сторінці 98.

Зберіть необхідну контактну інформацію та підготуйте адреси та номери телефонів, які можуть знадобитися. Тримайте їх під рукою для складних ситуацій. Відповідний список для підготовки наведений на сторінці 95.

Ви також повинні заздалегідь уточнити процедури та обов'язки серед ваших колег, якщо існує підозра небезпеки для благополуччя дитини, і визначити можливості для консультації колеги-фахівця, щоб у разі потреби їх можна було швидко використати.

4.2 Можливі відхилення від норми та сигнали дитини при пережитому (сексуалізованому) насильству

У цьому розділі ми розглянемо відхилення від норми, сигнали або раптові реакції, які можуть мати місце у дитини, коли вона стала жертвою (сексуалізованого) насильства та/або зазнала подальшого (сексуалізованого) насильства і бере участь у «Cool and Safe».

Не узагальнюйте, а враховуйте, що кожен випадок потрібно розглядати та оцінювати окремо.

Під час проведення «Cool and Safe» може мати місце поведінка, яка за певних обставин може свідчити про те, що дитина зазнала сексуалізованого насильства. Тим не менш, ви повинні спочатку запитати про такий досвід, не поспішаючи з висновками. Дитина не обов'язково неспокійно реагує на цю тему, навіть якщо зазнала насильства. Запитуйте по можливості неупереджено і дозволяйте дитині вийти з програми «Cool and Safe», якщо вона більше не хоче брати участь у програмі.

Можливими сигналами дискомфорту під час проходження програми можуть бути, наприклад:

- Поведінка уникнення під час виконання програми
- Нетипові для віку сексуалізовані висловлювання
- Надмірний сором або надмірне придушення
- Плач, крики, судоми
- Раптові фізичні симптоми, наприклад, біль у животі, біль голови або нудота
- Раптова агресивна поведінка, наприклад, словесні образи, пошкодження майна або напади на інших дітей

Названі сигнали можуть бути ознаками досвіду попереднього (сексуалізованого) насильства над дитиною, але їх не слід розглядати як безперечний індикатор наслідків домашнього та/або сексуалізованого насильства. Фахова оцінка та діагностика повинні виконуватися фахівцями з відповідною підготовкою. Проте слід серйозно поставитися до сигналів і подбати про дитину.

Озираючись на поведінку дитини за останні чотири тижні, ви можете згадати ознаки, які можуть вказувати на досвід (сексуалізованого) насильства. Ми створили для вас список.

Інші можливі ознаки:

- Нетипові для віку сексуалізовані мова та поведінка
- Нетипова поведінка в навчальних темах, що стосуються сексуальності, кохання та почуттів
- Раптова зміна особистої зовнішності
- Нетримання сечі навіть на уроках
- Надмірний сором або експібіціоністська поведінка
- Страх
- Депресія і поведінка уникнення
- Фізичні симптоми
- Помітні зовнішні травми (наприклад, гематоми, садна)
- Агресія чи злочинна поведінка
- Проблеми у школі / з навчанням
- Поведінкові розлади (наприклад, нетипова харчова поведінка)

Жодна з цих форм поведінки сама по собі не є достатньо значущою, щоб можна було з упевненістю припустити сексуалізоване насильство. Поки що це ознаки, за якими потрібно продовжувати спостереження. Тому не робіть передчасних висновків і зберігайте спокій. Можливі подальші дії описані у розділах 4.3 і 4.4.

4.3 Безпосередня реакція – Кроки, що необхідні негайно

Під час проведення «Cool and Safe» дитина може виявляти ознаки дискомфорту, невпевненості, агресивної дисфорії або розповідати вам про насильницькі зловживання. У цій ситуації ви, мабуть, запитуете себе, що ж робити. Для того, щоб вам було легше впоратися з ситуацією, у цьому розділі представлено огляд кроків, які є негайно важливими. Це повинно допомогти вам не забути нічого важливого.

Залежно від конкретної реакції дитини під час проведення «Cool and Safe» необхідні різні дії. Нижче ми покажемо деякі приклади ситуацій, які можуть виникнути як можливі реакції. Незалежно від того, яку конкретну реакцію дитина демонструє

на програму, ви повинні негайно звільнити дитину від проходження програми за будь-яких явних ознак дискомфорту. Також важливо спробувати почати розмову з дитиною, щоб з'ясувати можливі причини такої поведінки. Однак, залежно від безпосередньої реакції дитини, перед розмовою можуть бути важливі й інші речі.

Загалом, завжди діють наступні положення: Навіть якщо ви маєте підозру, не фіксуйте свою підозру на (сексуалізоване) насильство, розглядайте також інші причини, які можуть пояснити таку поведінку. Тому формулюйте всі свої питання максимально відкрито і дайте дитині простір і час для пояснення.

Дитина плаче або емоційно розбурхана іншим чином, і виникає підозра на досвід сексуалізованого насильства:

- Перш за все, особливо важливо, щоб ви, як вчитель, гнучко поводитися з ситуацією, коли вона виникає.
- Ні в якому разі не змушуйте дитину продовжувати проходження програми. Будьте чуйними до дитини і запропонуйте їй можливість припинити проходження програми.
- Чи присутня/доступна друга доросла особа? За потреби вилучіть дитину з класу.
- Не залишайте ні клас, ні дитину самих.
- Якщо другий дорослий недоступний, спробуйте заспокоїти дитину.
- Ви повинні зробити дитині відкриту пропозицію поспілкуватися з вами чи з фаховим шкільним соціальним педагогом, але ви неодмінно повинні прийняти рішення дитини в цій ситуації скористатися вашою пропозицією чи просто відпочити.
- Занотуйте «інцидент» і задокументуйте, який модуль і яка послідовність викликали у дитини агресивність чи розлюченість. Для цього скористайтеся аркушем документації в додатку, який наведено на сторінці 99. Це може дозволити зробити висновки щодо того, який досвід насильства може мати відповідна дитина.
- Якщо ви помітили у дитини сигнали та/або відхилення від норми, дуже важливо зберігати спокій і не підходити до з'ясування з надмірним завзяттям чи перебільшеною активністю, інакше ви можете погіршити становище дитини.
- Не поспішайте надмірно, коли збираєтесь повідомляти батьків! Поспішна підозра стосовно не тієї людини може сильно вплинути на сім'ю.
- У деяких випадках (сексуалізованого) насильства в сім'ї діти спочатку повідомляють, що зловмисники були незнайомими людьми або далекими родичами, перш ніж вони мають достатньо довіри, щоб визнати, що тим, хто вчинив насильство, насправді був член сім'ї.

Дитина поводиться агресивно або розлючено:

- Важливо, щоб ви, як вчитель, зберігали спокій, навіть якщо на перших порах відсутні видимі причини для агресивної поведінки дитини.
- Якщо інший дорослий присутній або його можна покликати, попросіть його побути у класі, поки ви вийдете з відповідною дитиною.
- Якщо інший дорослий відсутній і нікого покликати, не залишайте дитину чи клас самих. Спробуйте заспокоїти дитину на місці.
- Запитайте дитину, яка саме частина програми викликала в неї емоції, що спричинили її агресивність. Не тисніть на дитину, щоб вона обов'язково відповіла. Якщо дитина не хоче відповідати, запропонуйте поговорити з нею потім.
- Не змушуйте дитину продовжувати заняття. Запропонуйте їй припинити заняття.
- Якщо дитина не заспокоюється і не хоче починати розмову, подумайте, кого ви покличете на допомогу. Негайно зв'язатися з батьками – не завжди найкраще рішення. Спочатку можна порадитися з кимось з колег.
- Занотуйте «інцидент» і задокументуйте, який модуль і яка послідовність викликали у дитини агресивність чи розлюченість. Для цього скористайтеся аркушем документації у додатку на сторінці 99.

Дитина розповідає вам або натякає на досвід (сексуалізованого) насильства:

- Якщо дитина довіряється вам, вірте їй. Запевніть дитину, що в інциденті немає її вини. Однозначно станьте на бік дитини.
- Реагуйте конструктивно. Вирази жаху, співчуття або засуджувальні коментарі часто вселяють в дитину непевність.
- Не використовуйте питання «чому?», вони можуть легко викликати почуття провини і дитина не може на них відповісти.
- Утримуйтеся від таких фраз, як «Скажи мені, чому ти плакав!», «Я просто хочу тобі допомогти!» або «Сподіваюся, ти скажеш мені правду!» або «Ти повинен розповісти мені всю правду, інакше я не зможу тобі допомогти!». Ці фрази можуть змусити дитину закритися.
- Заохочуйте дитину ділитися з вами. Запевніть її, що ви збережете конфіденційність розмови, але поясніть дитині, що ви будете звертатися за порадою, підтримкою та допомогою, якщо це необхідно.
- Використовуйте Я-звернення, наприклад: «Я відчуваю, що тобі погано», «Я хвилююся» або «Я маю таке відчуття, що ти дуже сумний і хочеш не говорити».
- Дайте дитині зрозуміти, що вона може розповісти про те, що трапилося, але не тисніть на неї і не випитуйте в неї нічого. Пам'ятайте, що дитина сама вирішує, що розповісти кому і коли. Уважно слухайте.
- Поважайте опір, не посилюйте тиск з метою провести розслідування. Будьте терплячими з дитиною і продемонструйте їй, що ви розумієте, що їй важко говорити про свій досвід.
- Якщо дитина розповідає вам про досвід (сексуалізованого) насильства, не реагуйте словами «О, це не має значення» або подібним, а серйозно поставтеся до слів і розповіді дитини та спочатку уважно вислухайте її. Діти спочатку іноді розповідають лише малу частину того, що з ними трапилося.
- Не давайте обіцянок, які ви не можете виконати, наприклад, нікому про це не розповідати.
- Створюйте приємну атмосферу для розмови, не ставте уточнювальних питань і не вкладайте свої здогадки в уста дитини.
- Документуйте все, про що дізнаєтеся від дитини або побачили самі. Чіткі заяви дитини про сексуалізоване насильство краще занотувати дослівно. На сторінці 99 у додатку ви знайдете форму документації, яку можна використовувати як шаблон. Якщо ви не користуєтеся цим шаблоном, не забудьте поставити дату та підписати власний документ.
- При документуванні розрізняйте зібрані факти і свої припущення.
- З документацією слід поводитися конфіденційно, зберігайте її у безпечному місці. Якщо буде подано заяву про скоєний злочин, ці документи можуть мати велику цінність.

Дитина розповідає про досвід, який ви вважаєте безпечним:

- Обов'язково поставтеся до дитини серйозно і висловіть вдячність за те, що вона поділилася досвідом.
- Уникайте оцінкових висловлювань щодо досвіду, наприклад: «Це зовсім не погано». Натомість подумайте разом, що дитина могла б зробити наступного разу в подібній ситуації.
- Заохочуйте дитину поділитися цим з іншими значущими людьми, яким, як ви знаєте, дитина довіряє.

Дитина реагує занепокоєно або злякано на «Cool and Safe» без підозри на (сексуалізоване) насильство:

- Спробуйте з'ясувати, що саме викликало проблеми у дитини (наприклад, певна частина фільму?).
- Дайте зрозуміти, що всі сцени фільму – це просто гра і ні з ким нічого не сталося.
- Дайте зрозуміти, що малоймовірно, що з самою дитиною щось подібне трапиться, але важливо бути готовим, щоб допомогти собі в разі потреби (зрештою, школа також щороку проводить протипожежні вправи, навіть якщо пожежі ніколи не було).
- Підкресліть компетенції, які має дитина, і разом подумайте про стратегії, які дитина могла б використати в ситуації, яка викликає страх.
- Якщо дитина не заспокоїлася до кінця уроків у школі, повідомте про це батьків.

ВАЖЛИВО

Не проявляйте надмірну активність, послухайте дитину і дайте їй достатньо простору, щоб висловити свої страхи та хвилювання.

4.4 Подальші кроки

4.4.1 Основні рекомендації щодо дій

Якщо виникає ситуація, коли дитина повідомляє про (сексуалізоване) насильство або у вас є відповідні ознаки такої загрози благополуччю дитини, вам слід продовжити виконувати кроки обачно та виважено. Відповідні рекомендації для цього наведені в цьому підпункті.

Одразу після інциденту:

- Запишіть виклади та факти. Виконуйте документування детально (див. шаблон документації на сторінці 99).
- Не поспішайте діяти. Спробуйте зберігати спокій і отримайте підтримку (напр., від досвідченого фахівця. Законодавче врегулювання за §§8a і 8b, SBG VIII)

Що ще потрібно врахувати?

- Визнайте та прийміть власні обмеження та можливості. Не робіть нічого, чому ви не довіряєте чи в чому не впевнені. Як вчитель, ви не несете відповідальності за розслідування справи чи взяття дитини під опіку. Однак ви повинні переконатися, що дитина отримує допомогу (наприклад, від досвідченого фахівця, консультаційних центрів, управління у справах молоді) і, однак, повинні залишатися довіреною особою для дитини.
- Наприклад, ви можете отримати консультацію в шкільній психологічній службі відомства у справах шкіл або в іншому спеціалізованому консультаційному центрі у вашому регіоні.
- Знайдіть для себе здорову пропорцію симпатії та диференціації, фахове поєднання близькості та дистанції. Дитині, яка постраждала, не можна буде допомогти, якщо ви втрутилися занадто швидко або бездумно через велике занепокоєння.

4.4.2 Поводження з темою в класі

Від поточної ситуації та тверджень, зроблених відповідною дитиною, залежить те, чи підіймете ви цю тему на уроці. Немає сумніву, що ви повинні реагувати на ситуацію, яка виникла під час роботи з «Cool and Safe», як такої, а не просто облишити її, щоб решта класу могла самостійно класифікувати та зрозуміти те, що відбулося. Обговоріть, що один учень відреагував так, як було помічено, і що всі емоції в порядку, і тепер обмірковується, як разом з ними впоратися. Не розповідайте класу про підозрювану проблему дитини, а приймайте рішення по реакції самостійно, щоб зробити її керованою для однокласників. Тому підсумовуючи важливо не розкривати загальну ситуацію як рефлекс, а обережно й чуйно ставитися до уроку, що пройшов, щоб не зробити решту учнів також невпевненими.

4.4.3 Покликати на допомогу

Якщо дитина дає вам конфіденційну інформацію про потенційно небезпечну ситуацію в рамках програми «Cool and Safe», не поспішайте. Дотримуйтесь інструкцій та каналів звітності, які застосовуються у вашій школі. Наприклад, може знадобитися спочатку проінформувати керівництво школи, перш ніж звертатися за зовнішніми консультаціями.

4.5 Важливі контактні особи

Якщо існує підозра на сексуалізоване насильство щодо дитини, важливо знати про доступну підтримку та скористатися нею на ранній стадії. Як викладач, ви маєте право на консультацію досвідченого фахівця (§ 4 ККГ, див. також розділ 2.4.1.3).

Окрім контактів у школі, таких як вчителі, адміністрація школи та/або адміністративний персонал школи, які можуть допомогти вам у безпосередній проблемній ситуації, у роботі з класом, мають значення і інші контакти.

Тому, якщо можливо, перед початком «Cool and Safe» підготуйте список адрес, у який ви можете додати корисні контакти для вашої конкретної школи/регіону. В якості шаблону для цього може послужити список на сторінці 95. Через можливі кадрові зміни цей список має сенс оновлювати приблизно кожні півроку.

Важливими контактами можуть бути такі:

- У цьому відношенні досвідчений фахівець (ISEF) / фахівець із захисту дітей
(слід використовувати, якщо існує підозра на загрозу благополуччю дитини)
- Шкільні психологи
(можуть брати участь як підтримка в бесідах з дитиною або надати поради заздалегідь)
- Шкільні соціальні працівники
(можуть підтримати, якщо існує підозра на сімейні труднощі, які не вимагають звернення до управління у справах молоді)
- Управління у справах молоді
(має бути поінформоване у разі гострої загрози благополуччю дитини. Тут також можна отримати консультацію, поки що не розголошуючи дані дитини.)
- Загальна соціальна служба (ASD)
- Регіональний відділ поліції або номер екстреної служби поліції
(слід повідомити у разі гострої небезпеки для дитини. Якщо ви підозрюєте (сексуалізоване) насильство, вам обов'язково слід звернутися за порадою до досвідченого фахівця, перш ніж звертатися в поліцію.)
- Консультаційні центри та асоціації у вашому регіоні
(тут ви можете отримати необов'язкову інформацію та поради з цієї тематики)

На сторінці 90 ми перерахували деякі інтернет-адреси та номери телефонів, за якими можна отримати консультацію, відповідно до консульта-

ційних центрів у вашому регіоні, а також отримати додаткову інформацію по темі (сексуалізованого) насильства і загрози благополуччю дитини.

5. Допоміжна папка «Кібербулінг»

Допоміжна папка призначена для допомоги вам у випадку підозри на «кібербулінг», пропонування допомоги, а також у пошуку підтримки самостійно. Більш детально допоміжна папка призначена для підготовки та як перше джерело інформації на випадок, якщо ви зіткнетеся з інцидентом кібербулінгу у вашому класі в рамках виконання «Cool and Safe».

5.1 Функція допоміжної папки «Кібербулінг»

Нижче ви знайдете огляд можливих відхилень від норми і сигналів від дитини стосовно кібербулінгу, а також інформацію про взаємодію з батьками та форми для документування. Крім того, ви можете взяти з плану «Що, якщо?» (стор. 89) можливості щодо способів врегулювання ситуації у структурований та об'єктивний спосіб. За потреби папку можна розширити за допомогою інформаційних листів для конкретної школи.

5.2 Що сталося? – Відхилення від норми і ознаки кібербулінгу

Порівняно зі звичайними формами булінгу, булінг в Інтернеті ще важче розпізнати, оскільки він відбувається не тільки під час повсякденних зустрічей, але, перш за все, приватно і непомітно для сторонніх. У більшості випадків жертви не займаються відкрито своїми проблемами і навіть схильні применшувати шкоду, яку їм завдають, або знаходять виправдання для відхилень від норми.

Коли ви проходите зі своїми учнями «Cool and Safe», це може спонукати дітей, які постраждали від кібербулінгу, звертатися до вас по допомогу.

Кібербулінг може набувати багато різних форм, і наслідки варіюються від відносно нешкідливих до серйозних для жертви.

Як вчитель, ви також маєте можливість шукати інформацію про їх особисте життя в учнівських творах. Якщо існують проблеми в повсякденному

Можливі вказівки на кібербулінг

- Відхід від класної спільноти
- Страх відвідувати школу
- Депресія
- Фізичні хвороби
- Погіршення успішності в школі
- Відсутні або пошкоджені особисті речі
- Зміни або погіршення в класній спільноті
- Зміни у дружніх стосунках та їх розрив (за Rack & Fileccia, 2012)

житті дітей, вони можуть бути помітні в тому, як написані твори чи в змісті творів. Створення «анонімної поштової скриньки» також дає можливість учням, що постраждали, отримати від вас допомогу, не звертаючись до вас безпосередньо.

5.3 Безпосередня реакція – Можливі дії

Під час проведення «Cool and Safe» дитина виявляє ознаки дискомфорту, невпевненості, агресивної дисфорії або розповідає вам про випадок кібербулінгу. У цій ситуації ви, мабуть, запитуєте себе, що ж робити. Для того, щоб вам було легше впоратися з ситуацією, у цьому розділі представлено огляд кроків, які є негайно важливими. Це допоможе вам не забути жодних важливих дій.

Залежно від конкретної реакції дитини під час проведення «Cool and Safe» необхідні різні дії. Нижче ми покажемо деякі приклади ситуацій, які можуть виникнути як можливі реакції. Однак, незалежно від того, яку конкретну реакцію дитина демонструє на програму, ви повинні негайно дати їй можливість припинити участь у програмі, якщо є будь-які ознаки дискомфорту під час її проходження. Також важливо спробувати почати розмову з дитиною, щоб з'ясувати можливі причини такої поведінки. Однак, залежно від безпосередньої реакції дитини, перед розмовою можуть бути важливі й інші речі.

Загалом, завжди діють наступні положення: Тому формулюйте всі свої питання максимально відкрито і дайте дитині простір і час для опрацювання.

Дитина плаче або емоційно розбурхана іншим чином, і виникає підозра на кібербулінг:

- Перш за все, особливо важливо, щоб ви, як вчитель, гнучко поводитися з ситуацією, коли вона виникає.
- Ні в якому разі не змушуйте дитину продовжувати проходження програми. Будьте чуйними до дитини і запропонуйте їй можливість припинити проходження програми.
- Чи присутня/доступна друга доросла особа? За потреби вилучіть дитину з класу.
- Не залишайте ні клас, ні дитину самих.
- Якщо другий дорослий недоступний, спробуйте заспокоїти дитину.
- Ви повинні зробити дитині відкриту пропозицію поспілкуватися з вами чи з фаховим шкільним соціальним педагогом, але ви неодмінно повинні прийняти рішення дитини в цій ситуації скористатися вашою пропозицією чи просто відпочити.
- Занотуйте «інцидент» і задокументуйте, який модуль і яка послідовність викликали у дитини агресивність чи розлюченість. Для цього скористайтеся аркушем документації в додатку, який наведено на сторінці 102.

Дитина поводиться агресивно або розлючено:

- Важливо, щоб ви, як вчитель, зберігали спокій, навіть якщо на перших порах відсутні видимі причини для агресивної поведінки дитини.
- Якщо інший дорослий присутній або його можна покликати, попросіть його побути у класі, поки ви вийдете з відповідною дитиною.
- Якщо інший дорослий відсутній і нікого покликати, не залишайте дитину чи клас самих. Спробуйте заспокоїти дитину на місці.
- Запитайте дитину, яка саме частина програми викликала в неї емоції, що спричинили її агресивність. Не тисніть на дитину, щоб вона обов'язково відповіла. Якщо дитина не хоче відповідати, все рівно запропонуйте поговорити з нею.
- Не змушуйте дитину продовжувати заняття, скоріше запропонуйте їй припинити участь в заняттях.
- Занотуйте «інцидент» і задокументуйте, який модуль і яка послідовність викликали у дитини агресивність чи розлюченість. Для цього скористайтеся аркушем документації у додатку на сторінці 102.

Дитина розповідає вам або натякає на інцидент кібербулінгу:

- Обов'язково поставтеся до дитини серйозно і висловіть вдячність за те, що вона поділилася цим з вами.
- Уникайте оцінкових висловлювань, наприклад: «Це зовсім не погано». Натомість подумайте разом, що дитина могла б зробити.
- Заохочуйте дитину розповісти про це іншим відповідальним дорослим.
- Поміркуйте, наскільки випадок серйозний, і спробуйте оцінити, наскільки розповідь дитини відповідає правді.
- Наскільки добре жертва справляється з ситуацією?
- Чи є здогади про те, хто зловмисник? У випадках кібербулінгу вони часто невідомі.
- Дізнайтеся, у чому саме полягає проблема, і обговоріть разом, як можна вирішити конфлікт. Яке середовище/соціальна мережа використовується? У чому саме полягає проблема?
- Заохочуйте дитину зберігати фотографії або тексти. Запропонуйте їй допомогу. Кожен комп'ютер і кожен ноутбук має функцію «Знімок екрана», за допомогою якої можна легко сфотографувати поточний екран. При необхідності скористайтеся пошуком в Інтернеті і дізнайтеся, як можна створити скріншот.
- Приберіть у дитини страх звертатися по допомогу зі своєю проблемою.

Дитина реагує занепокоєно або злякано на «Cool and Safe» без підозри на кібербулінг:

- Спробуйте з'ясувати, що саме викликало проблеми у дитини (наприклад, певна частина фільму?).
- Дайте зрозуміти, що всі сцени фільму – це просто гра і ні з ким нічого не сталося.
- Дайте зрозуміти, що малоймовірно, що з самою дитиною щось подібне трапиться, але важливо бути готовим, щоб допомогти собі в разі потреби (зрештою, школа також щороку проводить протипожежні вправи, навіть якщо пожежі ніколи не було).
- Підкресліть компетенції, які має дитина, і разом подумайте про стратегії, які дитина могла б використати в ситуації, яка викликає страх.

Як підсумок потрібно відмітити дуже важливі речі: Не проявляйте надмірну активність, послухайте дитину і дайте їй достатньо простору, щоб висловити свої страхи та хвилювання. По суті, чіткі процедури розгляду випадків кібербулінгу відсутні.

Вам самим буде корисно, якщо ви докладно задокументуєте інцидент або те, що ви дізналися про нього (див. сторінку 102). Це не лише допомагає вам оцінити інцидент і таким чином вирішити, як діяти, але також корисно, коли ви говорите з колегами або керівництвом школи про проблему або отримуєте допомогу в консультаційному центрі.

5.4 Подальші кроки

У серйозних випадках може знадобитися вжиття подальших заходів. У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо кроків, які можуть знадобитися.

5.4.1 Подальші кроки стосовно запобігання випадків кібербулінгу

Як вчитель і як контактна особа для жертви, ви можете дати кілька порад щодо того, що дитина може зробити, щоб впоратися з ситуацією.

Якщо з жертвою контактують через соціальні мережі, вона спочатку має можливість ігнорувати цю особу/цих осіб чи заявити про інцидент, якщо вони важкі. Це можна зробити через профіль відповідної особи та за допомогою команди «повідомити» / «ігнорувати» / «заблокувати». Аналогічно, про опубліковані там зображення, які показують заборонений вміст або завантажені без згоди зображених осіб, можна повідомити операторів сайту. Також порадьте жертві кібербулінгу змінити налаштування для власного профілю таким чином, щоб сторонні люди не мали доступу до приватної інформації та фотографій.

Допомога стосовно найбільш поширених соціальних мереж:

- Facebook: <http://facebook.anleiter.de/> (інструкції з використання)
- wer-kennt-wen: <http://www.wer-kennt-wen.de/static/jugendschutz/> (допомога)
- Загальна допомога стосовно youtube: <http://support.google.com/youtube/?hl=de> (правила та безпека, допомога стосовно повідомлень про зловживання)

5.4.2 Поводження / бесіди з батьками

Якщо дитина причетна до кібербулінгу, важливо повідомити про це її батьків. Батьки неповнолітніх школярів мають право на інформацію про події, що відбуваються з їхніми дітьми в школі. Про серйозні інциденти у своєму класі також важливо повідомляти керівництву школи.

5.4.3 Поводження з темою в класі

Якщо у вашому класі мають місце конкретні випадки, існує можливість розглянути проблему кібербулінгу також і в класі. Проінформуйте учнів про небезпеку та можливі наслідки для жертв та зловмисників. Це має сенс як превентивний захід, навіть якщо проблеми не виникають, але це стає тим більш важливим у разі конкретних інцидентів.

Подумайте, якою мірою клас уже знає про конфлікт, що стався, або навіть залучений до нього. У випадку, який стосується всієї класної спільноти, має сенс відверто обговорити ситуацію з усіма. Однак, якщо конфлікт відбувається між окремими дітьми або всередині невеликої групи, залучення всього класу потенційно може бути шкідливим для

жертви, оскільки може розширити або поглибити проблему. Положення про захист даних також не дозволяє передавати іншим подробиці, які стосуються лише одного школяра. Тому добре подумайте, що ви хочете обговорити на уроці та як ви це зробите.

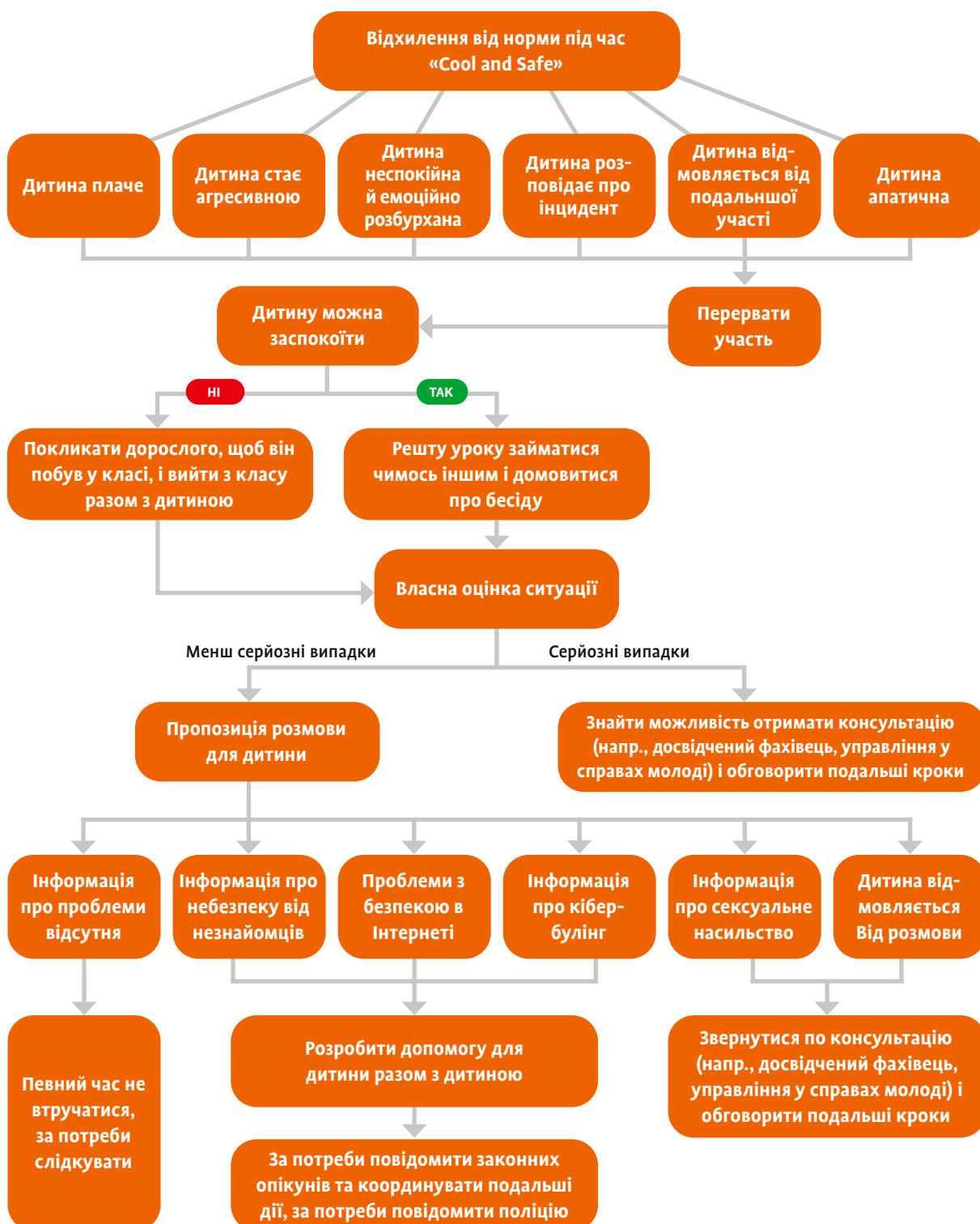
Встановити правила поведінки також дуже корисно. Наприклад, використання Інтернету та мобільних телефонів у школі можна регулювати та обмежувати. Також можуть бути запроваджені правила, що стосуються клімату в класі та способів вирішення конфліктів. Залучення дітей до встановлення правил та їх обговорення в класі сприятиме їх прийняттю та дотриманню. Також існує можливість вивісити плакат з домовленостями на добре видному місці в класі. Могуть бути узгоджені та запроваджені відповідні санкції за порушення.

6. Додаток

На наступних сторінках наведені певні документи. За потреби їх можна роздрукувати / скопіювати.

6.1	Що, якщо? – Допомога для важких ситуацій.....	89
6.2	Інформація та адреси, якщо існує підозра на (сексуалізоване) насильство	90
6.3	Тексти законів на тему сексуального насильства з Кримінального кодексу Німеччини (StGB)	91
6.4	Аркуші документації / шаблони для друку	94
6.4.1	Важливі контакти.....	95
6.4.2	Лист до батьків «Cool and Safe».....	97
6.4.3	Матеріал «Cool and Safe» для дошки оголошень у вчительській кімнаті.....	98
6.4.4	Шаблон документації «Підозра на (сексуалізоване) насильство»	99
6.4.5	Шаблон документації «Підозра на кібербулінг».....	102

6.1 Що, якщо? – Допомога для важких ситуацій

6.2 Інформація та адреси, якщо існує підозра на (сексуалізоване) насильство

Тут надаються консультації на території всієї країни:

Постачальник:	Веб-адреса:	Телефонний контакт:	Ел. пошта:
	Веб-сайт: www.nina-info.de	Телефон: 01805 – 12 34 65 Робочі години: понеділок 9:00 – 13:00 четвер 13:00 – 17:00	Ел. пошта: mail@nina-info.de

➔ «Національна інформаційна лінія, мережа і контактний центр з приводу сексуалізованого насильства над дівчатками та хлопчиками» – Загальнодержавна допомога батькам та педагогам, до якої можна звернутися по телефону, щоб розпізнати сексуалізоване насильство, отримати допомогу та матеріали.

	Веб-сайт: www.dunkelziffer.de	Телефон: 040 – 42 10 700 10 Робочі години: вівторок 10:00 – 13:00 четвер 10:00 – 13:00	Ел. пошта: info@dunkelziffer.de

➔ Для дітей, які стали жертвами сексуалізованого насильства, та дорослих, відповідальних за дітей
Онлайн-консультація за адресою <http://www.dunkelziffer.de/fuerkids/Hilfebekommen.html>

Контактні особи на місці з вказанням поштового індексу чи регіону:

	Веб-сайт: www.wildwasser.de

➔ Центри екстреного виклику, консультації та притулку

Інформація по темі:

Незалежний вповноважений з питань стосовно сексуального насильства над дітьми	Веб-сайт: www.beauftragter-missbrauch.de	Телефон (безкоштовний): 0800 – 22 555 30 Робочі години: понеділок 8:00 – 14:00 Вівторок, середа, п'ятниця 16.00 – 22.00 субота 14.00 – 20.00

Німецьке товариство профілактики та втручання при жорстокому поводженні з дітьми та знуцаннях	Веб-сайт: www.dgfpi.de

6.3 Тексти законів на тему сексуального насильства з Кримінального кодексу Німеччини (StGB)

§ 174 Кримінального Кодексу Німеччини (StGB) Сексуальне насильство над підопічними

- (1) Будь-яка особа,
1. яка вчиняє сексуальні дії щодо особи віком до шістнадцяти років, довіреної їй для виховання, навчання чи допомоги в житті, щодо особи віком до вісімнадцяти років,
  2. яка вчиняє сексуальні дії щодо особи віком до вісімнадцяти років, довіреної їй для виховання, навчання чи допомоги в житті чи в рамках службових або трудових відносин, зловживає залежністю, пов'язаною з вихованням, освітою, доглядом, службовими чи трудовими відносинами, чи
  3. робить це зі своєю біологічною чи усиновленою дитиною, якій ще не виповнилося вісімнадцяти років, або допускає це на собі з боку підопічного, карається позбавленням волі на строк від трьох місяців до п'яти років.
- (2) Особа, яка за умов пункту 1 № 1 – 3
1. вчиняє сексуальні дії перед підопічним або
  2. спонукує підопічного вчинити перед ним сексуальні дії з метою сексуального збудження себе або підопічного таким чином, карається позбавленням волі, до трьох років або грошовим штрафом.
- (3) Замах карається.
- (4) У випадках пункту 1 № 1 або пункту 2 у поєднанні з пунктом 1 № 1 суд може утриматися від покарання за цією нормою, якщо з урахуванням поведінки підопічного несправедливість діяння є незначною.

Кримінальний кодекс у редакції, опублікованій 13 листопада 1998 р. (BGBl. I с. 3322), до якої востаннє вносилися зміни статтею 8 Закону від 8 квітня 2013 (BGBl. I с. 734)

§ 176 Кримінального Кодексу Німеччини (StGB)

Сексуальне насильство над дітьми

- (1) Той, хто вчинив сексуальні дії щодо особи віком до чотирнадцяти років (дитини) або допустив її вчинення на собі дитиною, карається позбавленням волі на строк від шести місяців до десяти років.
- (2) Покаранню підлягає також той, хто спонукає дитину до вчинення сексуальних дій щодо третьої особи або доручає їх вчинення на собі третьою особою.
- (3) В особливо тяжких випадках присуджується позбавлення волі на строк не менше одного року.
- (4) Позбавленням волі на строк від трьох місяців до п'яти років карається
  1. особа, яка вчиняє сексуальні дії перед дитиною,
  2. спонукує дитину до вчинення сексуальних дій, якщо дія не карається згідно з пунктами 1 або 2,
  3. діє на дитину письмовими матеріалами (§ 11 пункт 3) для того, щоб спонукати її до вчинення сексуальних дій на зловмиснику або перед зловмисником чи третьою особою, або
  4. на дитину шляхом показу порнографічних зображень чи малюнків, шляхом відтворення аудіозаписів з порнографічним змістом або відповідними промовами.
- (5) Особа, яка пропонує або обіцяє показати дитину для діяння за пунктами 1 – 4, або домовляється з кимось іншим про таке діяння, карається позбавленням волі на строк від трьох місяців до п'яти років.
- (6) Замах карається; це не стосується діянь за пунктом 4 № 3 і 4 та пунктом 5.

§ 176 Кримінального Кодексу Німеччини (StGB)

Важке сексуальне насильство над дітьми

- (1) Сексуальне насильство над дітьми карається позбавленням волі на строк не менше одного року у випадках, передбачених § 176 частина 1 і 2, якщо зловмисник був засуджений за такий злочин протягом останніх п'яти років.
- (2) Сексуальне насильство над дітьми карається у випадках, передбачених § 176 частина 1 і 2, позбавленням волі на строк не менше двох років, якщо
  1. особа віком від вісімнадцяти років має статеві стосунки з дитиною або вчиняє або дозволяє дитині вчиняти подібні статеві дії, пов'язані з проникненням в тіло,
  2. правопорушення вчиняється спільно кількома особами або
  3. зловмисник шляхом правопорушення ставить дитину під загрозу тяжкого ушкодження здоров'я чи істотного ушкодження фізичного чи психічного розвитку дитини.
- (3) Особа, яка діє як зловмисник або інший учасник у випадках § 176 частина 1 – 3, 4 № 1 або № 2 чи § 176 частина 6 з наміром вчинити дію, щоб зробити правопорушення предметом порнографічного друкованого матеріалу (§ 11 частина 3), який має розповсюджуватися відповідно до розділу § 184b частина 1 – 3.
- (4) У менш тяжких випадках, передбачених частиною 1, передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох місяців до п'яти років, у менш тяжких випадках за частиною 2 – від одного року до десяти років.
- (5) Той, хто у випадках, зазначених у § 176 частина 1 – 3, завдає тяжкого фізичного насильства над дитиною або в результаті діяння ставить її під загрозу смерті, карається позбавленням волі на строк не менше п'яти років.
- (6) У строк, зазначений у частині 1, не враховується час, протягом якого зловмисник за розпорядженням органів утримувався в установі. У випадках, зазначених у частині 1, злочин, який було засуджено за кордоном, є еквівалентним злочину, засудженому в Німеччині, якщо згідно з німецьким кримінальним законодавством його було вчинено згідно з § 176 частина 1 чи 2.

§ 176 Кримінального Кодексу Німеччини (StGB)

Сексуальне насильство над дітьми, що призвело до смерті

Якщо зловмисник спричинив смерть дитини через сексуальне насильство (§§ 176 і 176a) принаймні з необережності, йому загрожує довічне позбавлення волі або позбавлення волі на строк не менше десяти років.

6.4 Аркуші документації / шаблони для друку

Важливі контакти

Дата підготовки інформації: _____

Останнє оновлення: _____

Дата наступного оновлення: _____

У школі:

Інституція:	Контактна особа:	Номер телефону:	Ел. пошта:	Адреса:
Ректор		Стационарний телефон: Моб. телефон:		
Коректор		Стационарний телефон: Моб. телефон:		
Секретаріат		Стационарний телефон: Моб. телефон:		

Прямі партнери з кооперації:

Інституція:	Контактна особа:	Номер телефону:	Ел. пошта:	Адреса:
Управління у справах молоді:		Стационарний телефон: Моб. телефон:		
Загальна соціальна служба (ASD)		Стационарний телефон: Моб. телефон:		
Відповідальний шкільний психолог		Стационарний телефон: Моб. телефон:		
Відповідальний соціальний працівник школи:		Стационарний телефон: Моб. телефон:		
Наскільки досвідчений фахівець:		Стационарний телефон: Моб. телефон:		
Регіональний консультативний центр (центри):		Стационарний телефон: Моб. телефон:		
		Стационарний телефон: Моб. телефон:		
		Стационарний телефон: Моб. телефон:		

Важливі контакти

Інші важливі номери телефонів:

Інституція:	Контактна особа:	Номер телефону:	Адреса:
Номер екстреного виклику поліції:		Стационарний телефон: 110	
Місцевий відділ поліції:		Стационарний телефон:	
		Стационарний телефон: Моб. телефон:	

Важливі інтернет-адреси:

Примітки:

Cool and Safe

Батькам

Дата: _____

Ми робимо «Cool and Safe»!

Шановні батьки!

Незабаром у нашому класі ми розпочнемо тренінг для зміцнення вміння діяти в ризикованих ситуаціях. Тренінг називається «Cool and Safe» і проводиться на комп'ютері. Якщо вас зацікавив тренінг, загляньте на www.coolandsafe.eu.

Цей тренінг вчить безпечній поведінці у складних ситуаціях та усвідомленню власних прав. Розглядаються наступні теми:

1. права дітей,
2. почуття,
3. хороші і погані таємниці,
4. безпечна поведінка по відношенню до незнайомих і знайомих осіб та безпечна поведінка в Інтернеті.

Для того, щоб підвищити рівень обізнаності дітей про безпеку, важливо інформувати їх про ситуації, які можуть бути небезпечними, і як у таких ситуаціях поводитися. Це ми вивчаємо у «Cool and Safe» в рамках приблизно 4 уроків.

Якщо у вас виникли питання, будь ласка, зв'яжіться зі мною в будь-який час.

З найкращими побажаннями

Cool and Safe

Для інформації

Клас _____

протягом наступних кількох тижнів буде проводитися
навчальна програма «Cool and Safe»!

Якщо ви помітите якісь особливості в поведінці учнів,
будь ласка, повідомте мене!

Дякую!

_____
Ім'я і прізвище та дата

Шаблон документації «Підозра на (сексуалізоване) насильство»

СТРОГО КОНФІДЕНЦІЙНО

Ім'я і прізвище та
посада протоколіста: _____

Дата: _____

Ім'я і прізвище учня _____

Вік і клас: _____

Стать: _____

Національність: _____

Тип контакту / причина підозри:

Що сталося під час «Cool and Safe»:	
Зміст розмови (максимально наближений до формулювання):	
Конкретні твер- дження, зроблені дитиною (якщо можливо, дослівно):	

Фізичні ушкодження:

Зовнішні, добре видимі ушкодження:	Так ☐ Ні ☐ Якщо так, які?
Зовнішні ушкодження були задокументовані з фотографіями:	Так ☐ Ні ☐ Якщо так, які?
Дитина описує інші пошкодження:	Так ☐ Ні ☐ Якщо так, які?
За словами дитини, травми нанесені (чим/ким):	Так ☐ Ні ☐ Якщо так, які?

(Увага! Ви можете лише документувати описи. НІКОЛИ не роздягати дитину, щоб вона показала пошкодження!)

Поведінка дитини під час розмови:	
Спостережувана поведінка під час розмови:	
Озираючись назад, власні припущення та гіпотези з розмови:	

Попередні та наступні кроки:	
Дитина також вже довірилася таким людям:	• • • • •
Ці особи вже повідомили вас про інцидент (включно з датою!):	• • • •
Узгоджена з дитиною допомога та подальші дії:	• • • • • • •

Інформування та контакти:

Проінформовані
про інцидент особи:

Контакт зі
спеціалізованим
консультаційним
центром:

Так ☐ Ні ☐

Назва консультаційного центру:

Ім'я/прізвище контактної особи:

Контакт з
управлінням у
справах молоді
(ASD – Загальна
соціальна служба)

Так ☐ Ні ☐

Ім'я/прізвище виконавця:

Контакт зі шкільною
психологічною
службою:

Так ☐ Ні ☐

Ім'я/прізвище психолога:

Контакт з особами,
які мають батьківські
права:

Так ☐ Ні ☐

Ім'я:

Передана
інформація:

Місце, дата: _____

Підпис: _____

Шаблон документації «Підозра на кібербулінг»

СТРОГО КОНФІДЕНЦІЙНО

Назва школи і
де вона знаходиться: _____

Ім'я і прізвище та
посада протоколіста: _____

Дата: _____

Ім'я жертви: _____

Вік і клас: _____

Стать: _____

Національність: _____

Тип здійснення зв'язку:

Зміст розмови (максимально наближений до формулювання):	
Особливо конкретні твердження, зроблені дитиною (якщо можливо, дослівно):	

Докази:

Докази (електронні листи, повідомлення, смс, відео)	Так ☐ Ні ☐ Якщо так, які?
Докази збережені (збережені, знімки екрану):	Так ☐ Ні ☐
Зловмисники відомі:	Так ☐ Ні ☐ Якщо так, ім'я та прізвище підозрюваного зловмисника (зловмисників):

Поведінка дитини під час розмови:	
Спостережувана поведінка під час розмови:	
Озираючись назад, власні припущення та гіпотези з розмови:	

Попередні та наступні кроки:	
Дитина також вже довірилася таким людям:	• • •
Інші діти (у класі), причетні до інциденту:	• • •
Узгоджена з дитиною допомога та подальші дії:	• • • •

Інформування та контакти:	
Проінформовані про інцидент особи:	
Контакт з особами, які мають батьківські права:	Так ☐ Ні ☐ Ім'я:
Передана інформація:	

Місце, дата: _____ Підпис: _____

7. Література

- Bange, D. & Deegener, G. (1996).
Сексуальне насильство над дітьми. Weinheim: Beltz.
- Bieneck, S., Stadler, L. & Pfeiffer, C. (2012).
Repräsentativbefragung Sexueller Missbrauch 2011.
Bezogen über <http://www.kfn.de/versions/kfn/assets/fob118.pdf> [zuletzt geprüft am 29.04.2013]
- Bezirksregierung Detmold & Gemeindeunfallversicherungsverband Westfalen-Lippe (2007).
Lehrerinnen und Lehrer in pädagogischen Grenzsituationen: Handlungssicherheit bewahren, zurückgewinnen, erlangen.
Bezogen über <http://www.schulministerium.nrw.de/BP/Erziehung/Broschueren/Grenzsituationen/broschuere.pdf>
[zuletzt geprüft am 30.04.2013]
- Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik (2022).
https://www.bsi.bund.de/DE/Themen/Verbraucherinnen-und-Verbraucher/Informationen-und-Empfehlungen/Cyber-Sicherheitsempfehlungen/Kinderschutz-im-Internet/Kinderschutz-im-internet_node.htm (zuletzt geprüft 2022)
- Bundeskriminalamt (2021).
Polizeiliche Kriminalstatistik 2019/20: http://www.bka.de/DE/Publikationen/PolizeilicheKriminalstatistik/pks__node.html
(zuletzt geprüft 2022)
- Fegert, J. M., Hoffmann, U., König, E., Niehues, J & Liebhardt, H. (2015).
Sexueller Missbrauch von Kindern und Jugendlichen. Ein Handbuch zur Prävention und Intervention für Fachkräfte im medizinischen, psychotherapeutischen und pädagogischen Bereich. Berlin, Heidelberg: Springer
- Hurrelmann, K. & Andresen, S. (2007).
Kinder in Deutschland 2007: 1. World Vision Kinderstudie. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Kendall-Tackett, K., Mayer Williams, L. & Finkelhor, D. (1993).
Impact of sexual abuse on children: A review and synthesis of recent empirical studies.
Psychological Bulletin, 113 (1), 164-180.
- Landratsamt Heilbronn, Schulsozialarbeit im Landkreis Heilbronn & Staatliches Schulamt Heilbronn (2012).
Erkennen und Handeln bei Verdacht auf Kindeswohlgefährdung: Leitfaden zur Vorgehensweise in Schulen und in Bezug auf die Zusammenarbeit mit dem Jugendamt. Bezogen über http://www.kultusportal-bw.de/servlet/PB/show/1372413/ssahbn_%A7%208a%20Zusammenarbeit%20mit%20Schulen%20-%20Stand%20Mai%202012.pdf [zuletzt geprüft am 30.04.2013]
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Ólafsson, K. (2011).
Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings. LSE, London: EU Kids Online.
- Medienpädagogischer Forschungsverband Südwest (2010).
JIM Studie 2010: Jugend, Information, (Multi-) Media. Basisuntersuchung zum Medienumgang 12- bis 19-Jähriger.
Bezogen über <http://www.mpfs.de/fileadmin/JIM-pdf/JIM2010.pdf> [zuletzt geprüft am 30.04.2013]
- Olweus, D. (2006).
Bullying at School: Knowledge base and an effective intervention program.
Annals of the New York Academy of Sciences 794, 265-276.
- Rack, S. & Fileccia, M. (2012).
Що таке кібермобінг? Додатковий модуль по ноу-хау для молодих користувачів. Матеріали для навчання.
Bezogen über www.klicksafe.de/upload/user.../LH_Zusatzmodul_Cyber-Mobbing.pdf [zuletzt geprüft am 30.04.2013]
- Wolak, J., Mitchell, K. & Finkelhor, D. (2006).
Online-victimization of youth: Five years later.
Bezogen über <http://www.unh.edu/ccrc/pdf/CV138.pdf> [zuletzt geprüft am 30.04.2013]

Вихідні дані

«Cool and Safe»

Посібник для освітян

Версія 3 червня 2022 р.

Контактна інформація:

Schule machen ohne Gewalt (SMOG) e. V.

Schlossbergweg 4

36286 Neuenstein-Saasen

Телефон: +49 (0)6677 918211

Телефакс: +49 (0)6677 918575

Ел. пошта: kontakt@smogline.de

Інтернет: <http://www.smogline.de>

© SMOG e. V. 2013

Часткове або повне тиражування посібника

лише з чіткого дозволу SMOG e. V.

Виняток становлять матеріали для копіювання та навчальні матеріали.

«Cool and Safe» розроблено у рамках партнерства

за підтримки

